

การมีส่วนร่วมของประชาชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

สุนทรวิทย์ เสนาณรงค์

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ

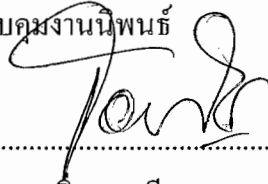
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กรกฎาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

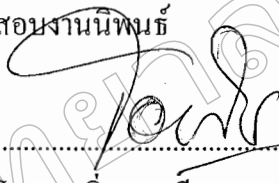
คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ ได้พิจารณา
งานนิพนธ์ของ สุนทรวิทย์ เสนาขวงค์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ ของ
มหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร. โอปาร์ ถิ่นบางเตียว)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

..... ประธาน
(ดร. โอปาร์ ถิ่นบางเตียว)

..... กรรมการ
(ดร. สกฤติ อีสริยานนท์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม)

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ ของ
มหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์)

วันที่..... ๒..... เดือน..... ๒๕๖๑..... พ.ศ. ๒๕๖๑

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ดร. โอฟาร ถิ่นบางเตียว ประธานกรรมการ ที่ท่านกรุณาให้ความอนุเคราะห์ สละเวลาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแนะแนวทาง พิจารณาแบบสอบถาม เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลมีความถูกต้อง ตลอดจนข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งช่วยปรับปรุงแก้ไขวิจัยฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน

ขอขอบคุณ คณาจารย์คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ ที่ให้ความรู้ทางวิชาการ ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ความเข้าใจที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ทำงานในชีวิตประจำวัน ขอขอบคุณคณะทำงานทุกท่านที่สละเวลาในการดำเนินการต่าง ๆ ให้งานวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี และสมาชิกในครอบครัวญาติพี่น้องเพื่อน ผู้หวังดีที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา ประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณความดีเป็นเครื่องบูชาแก่ คุณพ่อคุณแม่ คณาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณและบรรพบุรุษของผู้วิจัยมา ณ ที่นี้

สุนทรวิทย์ เสนาคชวงศ์

53920077: สาขาวิชา: เศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ; ร.ม. (เศรษฐศาสตร์การเมือง
และการบริหารจัดการ)

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม/ประชาชน/ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน/ ตลาดเก่าอ่างศิลา/ชลบุรี
สุนทรวิทย์ เสนาควงศ์: การมีส่วนร่วมของประชาชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอ
เมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี (PEOPLE'S
PARTICIPATION OF THE ANG-SILA COMMUNITY, ANG-SILA SUBDISTRICT, MUANG
DISTRICT, CHONBURI PROVINCE, ON THE SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT
OF THE 133-YEAR ANG-SILA ANCIENT MARKET) คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์:
โอฬาร ถิ่นบางเตียว, ปร.ด., สกฤติ อีสริยานนท์, ปร.ด., 92 หน้า. ปี พ.ศ. 2555.

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี 3. เพื่อศึกษา
ถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชนในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี การเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในเขตตำบล
อ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีจากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน ผลการศึกษามีดังนี้ ประชาชน
ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การค้นหาปัญหา
การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วม
น้อยในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

สำหรับการทดสอบสมมติฐานพบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจ
ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยว และการ
ได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนมากกว่าปัจจัยภายในซึ่งได้แก่ทัศนคติของ
ประชาชนต่อการท่องเที่ยว ประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและการ
ตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์การศึกษา.....	7
ขอบเขตของการศึกษา.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว.....	26
แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน.....	35
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	39
สมมติฐานการวิจัย.....	40
นิยามศัพท์.....	40
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	42
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง.....	42
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
การทดสอบเครื่องมือ.....	43
การสร้างเครื่องมือวิจัย.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	45

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการศึกษา.....	47
ข้อมูลทั่วไป.....	47
ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว.....	52
ปัจจัยที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	63
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	67
สรุปผลการศึกษา.....	67
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	68
ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน.....	69
อภิปรายผลการศึกษา.....	70
ข้อเสนอแนะ.....	72
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	73
บรรณานุกรม.....	74
ภาคผนวก.....	78
ภาคผนวก ก.....	79
ภาคผนวก ข.....	84
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	92

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างจากประชากร..... 43
2	เพศของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี..... 48
3	อายุของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ชุมชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 48
4	ระดับการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 49
5	ภูมิลำเนาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 50
6	อาชีพของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี..... 60
7	รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 51
8	ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่า อ่างศิลา 133 ปี..... 52
9	ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่า อ่างศิลา 133 ปี 54
10	ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี 55
11	ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี 57
12	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามประเมินผลในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี..... 59

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
13	61
สรุปผลการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาด เก้าอังกศิลา 133 ปี	
14	63
ผลการประเมินทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของ ตลาดเก้าอังกศิลา 133 ปี	
15	65
ผลการประเมินความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของประชาชนในการ พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอังกศิลา 133 ปี	

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	40

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ที่ผ่านมาการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกมีมากขึ้น ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาตั้งแต่ปี 2503 และการท่องเที่ยวก็ขยายตัวมากขึ้นเรื่อยมาซึ่งกลายมาเป็นอุตสาหกรรมหลักของประเทศไทยแต่กลับทำให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้วยคุณค่าหรือเสื่อมโทรมลง การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นต้นมานั้นเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายนำเงินตราต่างประเทศโดยสร้างงาน สร้างอาชีพให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าและเติบโตอย่างรวดเร็ว นับจากปี พ.ศ. 2525 เรื่อยมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยมีความเจริญทางเศรษฐกิจขึ้นเป็นลำดับสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับหนึ่งมากกว่าสินค้าส่งออก ทั้งสินค้าสิ่งทอ และสินค้าเกษตรกรรม

ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ประกาศเป็นปีท่องเที่ยวไทย (Visit Thailand Year) เป็นครั้งแรก แม้ว่าทาง ททท. ได้วางแผนพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้เพื่อป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อาจเกิดคู่กัน โดยมีนโยบายหลักในข้อ 3 ว่า “อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด” แต่ผู้ประกอบการหลายรายมิได้ปฏิบัติตามแผน ๆ แต่กลับมุ่งใช้ทรัพยากรกันอย่างฟุ่มเฟือย ขาดจิตสำนึกต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม ขาดการรับผิดชอบการเสียสละต่อส่วนรวม ละเลยและละเมิดต่อกฎระเบียบ กฎหมาย ในที่สุดประมาณปี พ.ศ. 2528 – 2529 เมืองหลักทางการท่องเที่ยวหลายแห่งได้รับผลกระทบจากมลพิษทางสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหามลพิษ น้ำเสีย ปัญหามลพิษทางอากาศ (น้ำ ไฟ โทรศัพท์) ไม่เพียงพอ (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2537, หน้า 15)

ต่อมาช่วงปี พ.ศ. 2528-2529 นักวิชาการด้านพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ทั้งจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association: PATA) มีความตระหนักในผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงได้ช่วยกันเสนอความคิดต่อการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเพื่อยังคงรักษาระบบนิเวศต่อไปอย่างยั่งยืนได้ จึงเกิดกระแสความคิดที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 3 ด้าน คือ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 15-16)

1. กระแสความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
3. กระแสความต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้เกิดการรับผิดชอบและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

จากกระแสความคิด 3 ประการนี้ ทำให้เกิดแนวความคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ Green tourism หรือ Ecotourism ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็ก ๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรปสหรัฐอเมริกา ต่างให้คำจำกัดความของ Ecotourism บนพื้นฐานองค์ประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Based Tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อมทำให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ (Community Based Participation) ร่วมคิด ร่วมดำเนินการได้รับผลประโยชน์ และบำรุงรักษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพและประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 19)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยก็อยู่ในสภาพเดียวกัน จึงเอาแนวความคิดการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่คือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามาเผยแพร่ในครั้งนั้น ฝ่ายวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ยังมีได้บัญญัติศัพท์ไว้แน่นอนแต่ต้องการให้รูปแบบการท่องเที่ยวที่รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้เผยแพร่และรับรู้สู่สาธารณชนทุกระดับ จึงได้นำเสนอความหมายเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หมายถึงการอนุรักษ์ทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ต่อมาปี พ.ศ. 2540 ราชบัณฑิตสภาได้แปลความหมายของคำว่า Ecotourism หมายถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และตรงกับความหมายโดยใช้คำนี้มาโดยตลอด

โดยจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ททท. ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมเพื่อลดผลกระทบมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับแผนแม่บท คือ แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) ที่กำหนดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการบริโภคประชากรและความสามารถในการรองรับของโลกต่อการค้าทุนสิ่งมีชีวิต (Earth's Life Supporting Capacity) รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและเทคนิคต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์

ขณะเดียวกันนั้นได้มีการจัดการทรัพยากรอย่างระมัดระวัง การพัฒนาอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม โดยการปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไปจากสังคมบริโภคนิยมสู่ยุคสมัยสังคมน้ำที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) ได้กำหนดให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีการเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคงและเกิดความสมดุล เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาศักยภาพของคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และได้รับผลจากการพัฒนาที่เป็นธรรม อันเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ สร้างงานสร้างรายได้แล้ว ยังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมวัฒนธรรม ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 15)

เดิมทีการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มักประสบปัญหาโดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทางสังคม อย่างไรก็ตาม ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กระแสนุรักษ์ได้เพิ่มสูงขึ้นจึงเกิดแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแนวใหม่ (Alternative Tourism) โดยมีรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีมากขึ้น โดยมีชื่อเรียกหลากหลาย เช่น Sustainable Tourism Green Tourism Bio-Tourism Conservation Tourism Community Tourism และ Eco-Tourism โดยมีปรัชญาหลักคือการเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้นนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ททท. ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ในข้อที่ 1 กล่าวว่าส่งเสริมการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และทรัพยากรการท่องเที่ยวควบคู่กับสิ่งแวดล้อม

โดยคำนึงถึงคุณภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวในระยะยาว และคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติสืบไป

ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) เป็นแนวความคิดที่ได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยในการเดินทางท่องเที่ยวที่มีความหมายมากกว่าการได้เห็นภูมิประเทศ หรือ ได้สัมผัสภูมิอากาศที่แตกต่างออกไป แต่เป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นระหว่างผู้ประกอบการนักท่องเที่ยว และผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการที่ผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางท่องเที่ยวโดยปราศจากผลกระทบทางธรรมชาติและสังคม การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น เกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการจัดการร่วมกัน รวมถึงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการบำรุงรักษา อนุรักษ์ และการสร้างความเข้าใจอันดีภายในท้องถิ่นระหว่างผู้ที่อาศัย นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงมีความหมายกว้าง

กว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และมีความสำคัญมากกว่าการจัดการท่องเที่ยวทั่วไป เนื่องจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น มุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัย นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดยที่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ และประเมินผลดี และผลเสีย การให้ผู้อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ มีส่วนวิพากษ์แผนการท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาร่วมกัน ระหว่างผู้อาศัยในท้องถิ่นผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2545, หน้า 14)

ดังนั้นในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น หากประชาชนในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมแล้วอาจทำให้ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นยังอาจทำให้ชุมชนได้รับความเสียหายจากการท่องเที่ยวได้อีกด้วย การที่หลายฝ่ายพยายามที่จะให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว เนื่องจากคนในท้องถิ่นย่อมทราบถึงภาวะการณ์ต่าง ๆ และลักษณะของทรัพยากร ปัญหาที่สำคัญคือมีความรักและผูกพันกับสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่อยู่เป็นทุนเดิม จึงเป็น โอกาสอันดีที่ชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของตนเอง เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกรัก ผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนเองยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการด้านต่าง ๆ อีกด้วย ประชาชนในชุมชนควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวตั้งแต่เริ่มต้น มิใช่ภาครัฐหรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นผู้วางแผนและจัดการเพียงผู้เดียวจนเมื่อได้ข้อสรุปในเรื่องแผนปฏิบัติการแล้วจึงค่อยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามารับรู้และให้ความเห็นในลักษณะการจัดทำประชาพิจารณ์ ทั้งนี้ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ ริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ ดำเนินการแก้ปัญหา และร่วมรับประโยชน์ เป็นต้น (เสาวภา มีถาวรกุล, 2545, หน้า 68)

ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่ว่าจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อาศัยในชุมชนและนักท่องเที่ยว หรือการมีส่วนร่วมของผู้อาศัยและชุมชนในการวางแผนการท่องเที่ยวของท้องถิ่น มีอีกประเด็นหนึ่งที่ได้รับการสนใจอย่างแพร่หลายทั้งในภาครัฐและเอกชน คือ ประสิทธิภาพของผู้ประกอบการในการจัดการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และมีจิตสำนึกของการรักษา อนุรักษ์ และมีความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยเป้าหมายสำคัญอยู่ที่รากฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การปลูกฝัง (Instill) ค่านิยม (Values) ของทั้งการเป็นผู้ท่องเที่ยว และผู้บริการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงผลกระทบ (Impacts) มากกว่าผลตอบแทนทางเศรษฐกิจผู้ท่องเที่ยวและผู้บริการท่องเที่ยว ซึ่งในที่นี้รวมถึงผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ คิดคำนึงถึง

ประโยชน์ของการท่องเที่ยว ในด้านการประสบการณ์ท่องเที่ยว (Experience) มากกว่าการเป็นเจ้าของวัตถุหรือการมองเห็นวัตถุ หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญ

เพราะเหตุนี้ผู้ทำการศึกษาจึงมีความสนใจที่ทำการศึกษเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งของอ่างศิลาในปัจจุบัน สมัยก่อนการสร้างท่าเทียบเรือและขนถ่ายสินค้าที่อ่างศิลา อ่างศิลาหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า อ่างหิน ปัจจุบันเป็นตำบลอยู่ในเขตอำเภอเมือง อยู่ระหว่างตำบลบางปลาสร้อยกับเขาสามมุก ที่เรียกอ่างศิลาเพราะมีสระศิลาขาวรี อยู่สองแห่ง แห่งหนึ่งลึกเจ็ดศอก กว้างสองศอก ขาวสีบว อีกแห่งหนึ่งลึกหกศอก กว้างสามวา สองศอก ขาวเจ็ดวา ชาวบ้านและชาวเรือ ได้อาศัยใช้น้ำฝนในอ่างศิลาทั้งสองนั้นและบ่ออื่น ๆ อีก จึงเรียกว่า บ้านอ่าวศิลา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เคยเสด็จประพาสและประทับแรมที่อ่างศิลาหลายครั้งแล้ว ทรงพิจารณาเห็นว่า อ่างศิลามีศิลาใต้น้ำมาก เวลานั้นจะมีศิลาและเลนลาดออกไปจากฝั่งเป็นระยะทางยาวไม่สะดวกในการจอดเรือเทียบท่า จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกรมท่าสร้างสะพานหินให้ชาวออกไปในทะเลจนพ้นเขตศิลาใต้น้ำ เพื่อสะดวกแก่เรือพาณิชย์ที่มาแวะจอดเทียบท่าขนถ่ายสินค้าในบางฤดูการก่อสร้างอาศรัยสถานและด่านหลวงที่อ่างศิลา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าจะเคยเสด็จมาประทับแรมที่อ่างศิลาหลายครั้ง แต่มิได้ทรงสร้างวังที่ประทับแต่อย่างใด เพียงแต่โปรดเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้สร้างพลับพลาเล็ก ๆ หลังเดียว เวลาประทับค้างแรมจะประทับแรมในเรือพระที่นั่ง ต่อมา เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ สมุหกลาโหม ได้สร้างอาคารก่ออิฐถือปูนไว้เป็นที่พักฟื้นคนป่วยหลังหนึ่ง เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (เจ้าคุณกรมท่า) สร้างอีกหลังหนึ่ง อาคารดังกล่าวชาวต่างประเทศได้ไปพักอาศัยอยู่เสมอเรียกกันในสมัยนั้นว่า อาศรัยสถาน อาคารทั้งสองหลังได้รับการบูรณะซ่อมแซมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2440 และได้รับพระราชทานนามว่า ตึกมหาราชและตึกราชินี ผู้ใดประสงค์จะเข้าพักรักษาตน เมื่อได้รับอนุญาตจากเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยแล้วก็เข้าพักอาศัยได้ โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าในปี พ.ศ. 2415 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นไปรับพระเศวตสุวภาพรรณ ที่สระบุรี และเสด็จไปนมัสการพระพุทธบาทกับพระพุทธฉายแล้ว ได้เสด็จกลับทางนครนายก ปราจีนบุรีและมาที่อ่างศิลา ครั้งนั้นเจ้าพระยาภาณุวงศ์มหาโกษาธิบดี เสนาบดีกรมท่า ได้ออกมาสร้างพลับพลาประดับที่อ่างศิลาเป็นพลับพลาที่สร้างก่อนข้างถาวร เพื่อจะได้ใช้ในโอกาสต่อไปด้วย โดยสร้างเป็นค่ายหลวงใหญ่ มีท้องพระโรงและพระที่นั่ง มีเรือนข้างหน้าข้างในใหญ่โต พร้อมทุกพนักงานและยกบ้านอ่างศิลาขึ้นเป็นเมือง ในปี พ.ศ. 2419 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กลับจากเสด็จประพาสเมืองจันทบุรีมาถึงอ่างศิลา

ทรงพอพระทัยปลัดจีนเมืองชลบุรี ที่เสนาบดีกรมท่าจัดมาเป็นผู้ดูแลรักษา ค่ายหลวงอ่างศิลาที่ดูแลรักษาไว้ได้ดีมาก จึงมีรับสั่งกับเสนาบดีกรมท่าว่าจะยกบ้านอ่างศิลาให้เป็นเมืองหนึ่งขึ้นกับเมืองชลบุรี ด้วยเห็นว่า ที่บ้านอ่างศิลามีคนอยู่มากและจะทรงแต่งตั้งปลัดที่ดูแลความเรียบร้อย ที่บ้านอ่างศิลาในขณะนั้นขึ้นเป็นเจ้าเมือง เมืองอ่างศิลาเปลี่ยนฐานะมาเป็นอำเภอในจังหวัดชลบุรี ในปี พ.ศ. 2441

ชาวตะวันตกและคนบางกอก มาพักตากอากาศกันมาก ชื่ออ่างหินก็เริ่มเปลี่ยนแปลงให้ดูเป็นสากลมากขึ้น โดย มีหลักฐานบันทึกถึงชื่อ อ่างศิลา ดังนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสจังหวัดชลบุรี ได้ประทับแรมที่อ่างศิลา โดยมีลายพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2419 พรรณนา อ่างศิลา ตอน หนึ่งว่า เรียกชื่อว่าอ่างศิลานั้น เพราะมีแผ่นดินสูงเป็นลูกเนิน มีศิลาก้อนใหญ่ ๆ เป็นศิลาดาด และเป็นสระยาวรี อยู่ 2 แห่ง ๆ หนึ่งลึก 7 สอก กว้าง 7 สอก ยาว 10 วา แห่งหนึ่งลึก 6 สอก กว้าง 1 วา 2 สอก ยาว 7 วา เป็นที่ขังน้ำฝน น้ำฝนไม่รั่วซึมไปได้ ท่านเจ้าพระยาทิพากรวงษ์มหาโกษาธิบดี เห็นว่าเป็นประโยชน์กับคนทั้งปวงจึงให้หลวงฤทธิศักดิ์ชลเขตต์ ปลัดเมือง ชลบุรี เป็นนายงานก่อเสริมปากบ่อกั้นน้ำ มิให้น้ำที่โสโครกกลับลงไปบ่อใต้ราษฎรชาวบ้านและชาวเรือไปมาได้อาศัยใช้น้ำฝนในอ่างศิลานั้น บางปีถ้าฝนตกมาก ถ้าใช้น้ำแต่ลำพังชาวบ้านก็ได้ใช้น้ำทั้งสองแห่งและบ่ออื่น ๆ บางปีฝนน้อย ราษฎรได้อาศัยใช้แต่เพียง 5 เดือน 6 เดือน ก็พอหมดน้ำในอ่างศิลา แต่น้ำในบ่อแห่งอื่น ๆ ที่ราษฎรขุดขังน้ำฝนไว้ใช้นั้น มีอยู่หลายแห่งหลายตำบล ถึงน้ำในอ่างศิลา สองตำบลนี้แห้งไปหมดแล้วราษฎรก็ใช้น้ำบ่อแห่งอื่น ๆ ได้จึงได้เรียกว่า บ้านอ่างศิลา มาจนถึงทุกวันนี้

ตลาดเก่าอ่างศิลา ยังคงเอกลักษณ์ไว้หลายอย่าง รวมทั้งอาคารบ้านเรือนและร้านค้า ซึ่งยังคงเป็นอาคารไม้เก่า ๆ สินค้าที่นำมาจำหน่ายส่วนใหญ่เป็นอาหารสำเร็จรูปทะเล ขนมหน้าฉ่ำ ขนมครก หอมน้ำมัน ปลาเค็ม ปลาแดดเดียว ห่อหมก หมึกย่าง ปูนึ่ง กุ้งดองน้ำปลา แมงกะพรุนลวกจิ้ม เทียนสะบัดงา ขนมข้าวตอก ขนมข้าวตูด น้ำแข็งกด ฯลฯ มีสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น เครื่องจักสาน และที่ขาดไม่ได้คือ “ครกหิน” สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของแห่งนี้ จากประวัติความเป็นมาอันทรงคุณค่าของตลาดเก่าแห่งนี้ ทางจังหวัดชลบุรีและเทศบาลอ่างศิลาจึงได้จัดงานเพื่อเปิดตำนานของตลาดเก่าเก่า 136 ปีแห่งนี้ ภายใต้ชื่อ “ตลาดเก่าอ่างศิลา 2419 “ ขึ้นระหว่างวันที่ 28 เมษายน-1 พฤษภาคม 2555 ณ บริเวณตลาดเก่าอ่างศิลา อ.เมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเกิดการจดจำและจะเดินทางกลับมาเยือนตลาดเก่าแห่งนี้อีกครั้ง รวมทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์ตลาดเก่าอ่างศิลาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดดเด่นให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือต้องการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย รวมถึงความเก่าแก่

ของตลาดเก่าอ่างศิลา และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม และให้ตลาดเก่าอ่างศิลาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เป็นที่รู้จักและจดจำของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศตลอดไป

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและนโยบายของทางเทศบาลตำบลอ่างศิลา และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่นี้ ทั้งนี้เพื่อสามารถใช้ผลการศึกษาเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ให้พื้นที่นั้นมีการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนและเพื่อให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาของทางภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนอ่างศิลาและตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และมีการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวอย่างสมดุลและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้กำหนด พื้นที่บริเวณ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เพราะเนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษาดังกล่าว จัดว่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับจังหวัด มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาตลอดทั้งปี รวมทั้งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาพื้นที่ดังกล่าวเพื่อจะได้รับการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลอ่างศิลา จำนวนรวม 4,600 คน โดยที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลอ่างศิลา จำนวน 368 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ทศนคติต่อการท่องเที่ยว ความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวม และความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

2. การได้รับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และการได้รับการชักชวนจากภาครัฐ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้านนอกจากนั้นก็ทำการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. คาดว่าผลการศึกษาจะทำให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

2. คาดว่าผลการศึกษาจะทำให้การวางแผนเพื่อหาแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยผู้ศึกษาได้ค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ จากเอกสาร บทความ รายงานการวิจัย โดยสรุปรวบรวมและนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว
4. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1978, p. 11) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือการที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจ ใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

ยูวณน์ วุฒิเมธี (2526, หน้า 253) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในความคิดริเริ่ม การพิจารณา ตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

เสนห์ จามริก (2527, หน้า 22) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนว่าไม่ได้หมายความว่าเพียงว่าดึงประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมตามที่นักวิชาการหรือองค์กรพัฒนาตั้งขึ้น แท้จริงแล้วต้องให้มีชุมชนมีกิจกรรม และ วิธีดำเนินการของเขาเองในชุมชน

ไวท์ (White, 1982 อ้างถึงใน ปรีศนา โกลละสุด, 2543, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าประกอบด้วย 4 มิติคือ

- มิติที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่า อะไรควรทำและทำอย่างไร
- มิติที่ 2 คือ มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา ลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ
- มิติที่ 3 คือ การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน
- มิติที่ 4 คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 28) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่าการสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยใช้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์และมีรายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน การสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องทรัพยากรท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อมให้อยู่อย่างยั่งยืน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1977, pp. 213-218) กล่าวถึงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าควรประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจในปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) อาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดยการสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร การร่วมมือรวมทั้งการร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ทางด้านส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการเข้าร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินการทั้งหมด การพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกระบวนการที่ขาดไม่ได้ในการจะบรรลุเป้าหมายของการจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่เพิ่มคุณค่าให้กับตัวเองโดยการแสดงออกซึ่งเสรีภาพของประชาชนเรื่องใดเรื่องหนึ่งหากแต่ทุกอย่างประชาชนจะต้องคิดค้นขึ้นมาเอง สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นถูกตีความหมายไปในลักษณะที่เน้นการให้ประชาชนมีโอกาสเป็นผู้กำหนดการตัดสินใจคิดค้นปัญหาและการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการ คือการที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากร รวมถึงลดถึงการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีในสังคมด้วยตนเอง จำเป็นต้องแยกแยะให้ออก ระหว่างชาวบ้านผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลภายนอก เมื่อพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น กลุ่มคนที่จะต้องให้ความสำคัญสูงสุด คือ มวลชนพื้นฐาน ซึ่งนั่นก็คือชาวบ้านนั่นเอง

ในเอกสารฉบับเดียวกันนั้นได้มีการเสนอว่านอกจากจะพิจารณาว่าใครคือผู้ที่เข้าร่วมและจะต้องพิจารณาว่ากระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นเป็นอย่างไร ซึ่งได้เสนอให้พิจารณาในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. การริเริ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมนั้นเกิดจาก ข้าราชการ หรือชาวบ้าน
2. การชักนำเข้ามามีส่วนร่วมนั้น เป็นความสมัครใจ หรือ บังคับ
3. โครงสร้างและช่องทางของการมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

4. ระยะเวลาและขอบเขตของการมีส่วนร่วมเป็นเช่นไร (ครั้งเดียว ครั้งคราว ต่อเนื่อง)

5. ได้มีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนแค่ไหน (การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ หรือการดำเนินงานที่หวังไว้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด)

ลือชัย ศรีเงินยวง และ ผาสุก เอนกวนิช (2526, หน้า 12) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบเป้าหมายของงานและกำหนดให้มีการเข้าร่วมงาน ดังที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบ และมีบทบาทอย่างเต็มที่ตั้งแต่ค้นคิดปัญหา วางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ตลอดจนประเมินผล ติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องหมายถึงการมอบอำนาจอธิปไตยขั้นพื้นฐานคือสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเป็นสำคัญ

อำนาจ อนันตชัย (2527, หน้า 34) ได้นำทฤษฎีของ มาสโลว์มากกล่าวไว้ในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสรุปว่า หากมนุษย์ได้รับการเกลี้ยกล่อมหรือชักจูง (Mass Persuasion) ในเรื่องที่ตรงกับความต้องการพื้นฐานที่เกิดความพึงพอใจแล้วย่อมจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527, หน้า 22) ได้นิยามว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้นคือการที่ประชาชนมีโอกาสอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซง การครอบงำ หรือการบังคับให้ ได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดแจง ใช้ควบคุมระดมทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่อยู่ในชุมชนมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนอย่างเชื่อมั่นเพื่อเป้าหมายแห่งการพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า 38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจตีกรอบได้แตกต่างกัน แต่เดิกรัฐมักมองในแง่ของการเน้นการมีส่วนร่วมของการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำงาน และร่วมบำรุงรักษา มากกว่าการสมทบด้านวัตถุและเงิน ซึ่งอาจมีความจำเป็นอยู่ก็ตาม โดยภาพรวมแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้น จะต้องเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ร่วมศึกษาปัญหา สาเหตุของปัญหาและความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดสร้างรูปแบบของการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมกำหนดทิศทาง แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม
5. ร่วมบริหารงาน พัฒนาทั้งสติปัญญา แรงงาน และทุนตามขีดความสามารถรวมทั้งการควบคุม ติดตาม ประเมินผล และซ่อมบำรุงรักษาผลที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ

เบญจมาศ สวนศิลป์พงศ์ (2530, หน้า 15-17) ได้เสนอกรอบความคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทไว้ว่ามี 3 มิติ มิติของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยประเด็นคำถาม ดังนี้

1. มีส่วนร่วมอะไรบ้าง (What) แบ่งเป็น

1.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือร่วมในการคิดถึงปัญหา โดยระบุความต้องการของชุมชนจนเกิดโครงการระหว่างดำเนินการ (โครงการเริ่มทำ) และการตัดสินใจในการดำเนินการ (โดยองค์กรของชุมชนหรือชาวบ้าน) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เกิดจากแนวคิด 3 ประการคือ

1.1.1 ความสนใจและความห่วงใยร่วมกันในสภาพปัญหาที่เผชิญร่วมกันกลายเป็นความสนใจและกังวลใจของส่วนรวม

1.1.2 ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ขณะนั้นผลักดันให้มุ่งสู่การรวมกลุ่มวางแผนกระทำร่วมกัน

1.1.3 การตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาและต้องมีความเข้มข้นมากพอที่จะเกิดความคิดริเริ่มที่จะกระทำการสนองตอบความต้องการของผู้ที่เดือดร้อน

1.2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทางด้านทรัพยากรต่าง ๆ การบริหารงานกิจกรรมและการประสานงานขอความช่วยเหลือ

1.3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านวัตถุ สังคมของแต่ละบุคคล

1.4 การมีส่วนร่วมในการพยายามประเมินผล (Evaluation) ของโครงการ

2. มีส่วนร่วมกับร่วมกับใคร (Who, Whom) ได้แก่

2.1 การพิจารณาองค์ประกอบของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับชาวบ้านในแต่ละขั้นตอน เช่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรที่ให้ทุน เป็นต้น

2.2 การพิจารณาคุณลักษณะทางประชากร สังคม และเศรษฐกิจของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ระดับชั้นในสังคม ระยะเวลาอยู่อาศัย การถือครองที่ดิน

3. มีส่วนร่วมอย่างไร (How) ได้แก่

3.1 ลักษณะพื้นฐานของการมีส่วนร่วม การได้รางวัลตอบแทน หรือถูกบังคับให้ร่วม

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าร่วมโดยตรง หรือผ่านองค์กรของชุมชน

3.3 ขนาดนอของการมีส่วนร่วม เช่น ความถี่ และ ระยะเวลาของการเข้าร่วม

3.4 ผลที่เกิดจากการเข้าร่วม เช่น เป็นการเสริมพลังหรืออำนาจองค์กร หรือ เป็นการปฏิสัมพันธ์ธรรมดาเท่านั้น

โดยสรุปแล้ว การมีส่วนร่วม คือการร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยที่ทุกฝ่ายต้องร่วมคิดร่วมวางแผน ตัดสินใจ คิดค้นปัญหา ร่วมลงทุนและรับผลประโยชน์ตอบแทน ร่วมปฏิบัติงานติดตาม และประเมินผล และดำเนินการต่าง ๆ ในสังคม รวมถึงการจัดการทรัพยากร ที่มีอยู่ในสังคมด้วยตนเอง

กัณฑ์ตร ดันเสถียร (2537, หน้า 14) ได้ให้ความเห็นว่า อุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เป็นจริง คือ การต่อต้านจากข้าราชการเองเพราะกลัวสูญเสียอำนาจไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และจากการที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำงานในลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าการให้การศึกษาแก่ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม คือ การให้การศึกษแก่ข้าราชการให้ยอมรับแนวคิดนี้

ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น คำว่าประชาชนคงไม่ได้หมายถึงทุก ๆ คนในชุมชน แต่หมายถึง คนยากจนส่วนใหญ่ ซึ่งคือโอกาสและอำนาจ โดยกลุ่มคนเหล่านี้จะต้องรวมตัวกันขึ้นมา

นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540 อ้างถึงใน ภราเดช พยัฆวิเชียร, 2543, หน้า 15)

กล่าวว่าน นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น มีดังนี้

1. พัฒนาแบบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ตลอดจนถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น เอกชนและประชาชนทั่วไปในด้านการลงทุน การผลิตสินค้าและบริการ ทั้งนี้ต้องมีความเสมอภาค เป็นธรรมในกรอบที่เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาด้านอื่น ๆ และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2. สนับสนุนการจัดตั้งขบวนการร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปขององค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระภายใต้กรอบที่ตอบสนองความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ

3. เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผล ตลอดจนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานรัฐให้สามารถร่วมมือและเกื้อหนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น

4. ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรประชาชน ที่ดูแลด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและไม่เป็นนิติบุคคล

5. แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนากฎหมายและระบบประมวลของภาครัฐ ให้สามารถ ส่งเสริมและเอื้ออำนวยต่อการประสานงานความร่วมมือของหน่วยงานปฏิบัติทุกระดับกับ ประชาชนท้องถิ่นตลอดจนกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ในการให้ชุมชนมีโอกาสในการควบคุม กำกับ ดูแล และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง

6. สนับสนุนพัฒนาศักยภาพของคน โดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึก ในด้านการจัดการพัฒนาการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนให้กว้างขวางมากขึ้น

7. สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็งมีประสิทธิภาพ ในด้านการจัดการ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างอิสระและสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการ ท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง โดยให้มีการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง

8. สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยวอนุรักษ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และพัฒนาทางสังคมให้ มีโอกาสในการเข้าช่วยเหลือและยกระดับการมีส่วนร่วมตลอดจนการจัดตั้งองค์กรชุมชนและ องค์กรจัดการธุรกิจของประชาชนอย่างสร้างสรรค์

ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน

คาร์รี (Cary, 1976, p. 144) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 5 รูปแบบ

คือ

1. การเป็นสมาชิก (Membership)
2. การเป็นผู้ร่วมประชุม (Attendance of Meeting)
3. การเป็นผู้จ่ายเงิน (Financial Contribution)
4. การเป็นกรรมการ (Membership of Committee)
5. การมีส่วนร่วมโดยการเป็นประธานหรือผู้นำ (Position of Leadership)

กรรณิการ์ ชมดี (2524, หน้า 13) ได้แบ่งลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ คือ

ร่วมประชุมร่วมออกเงิน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมเป็นผู้สัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริจาค ร่วมเป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน และร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ การมีส่วนร่วม เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และ ความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่ม โครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นแรก

ของการที่คนเรามารวมตัวกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้น การกระทำผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528, หน้า 164-167) ได้ขยายความถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกต่างกันไปตามเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและ โครงสร้างการบริการ รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาเพื่อมุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งได้แก่

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน คลอบคลุมการสร้าง โอกาส ที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคม ได้ร่วมกิจกรรมอันจะนำไปสู่ความมีอิทธิพล ต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้าเกี่ยวข้อง โดยสมัครใจและเป็นประชาธิปไตย ในกรณีต่อไปนี้

2.1 การเอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนา

2.2 การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2.3 การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผนและการ

ดำเนินการ โครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะระดับท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับผลประโยชน์ที่ได้รับ

4. ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามเศรษฐกิจของประเทศ นโยบาย และ โครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของประชากรการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการเกิดกระบวนการพัฒนาเพื่อมุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ปรีดา ประพุดติชอบ (2530, หน้า 80-81) กล่าวว่า วิธีการเข้าไปมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่การไปถกเถียงแลกเปลี่ยน การวางแผนร่วมโดยชาวบ้าน และปฏิบัติตามแผน คือ การทำงานร่วมกันและประเมินผลร่วมกัน

ปกรณ์ ปรียากร (2530, หน้า 64) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ลักษณะ คือ

1. เป็นผู้มิบทบาทในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน

2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐาน

3. เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สูงขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจและเกิดแรงจูงใจที่จะทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

นรินทร์ แก้วมีศรี (2531) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา จะเห็นได้ว่ากิจกรรมพัฒนาใด ๆ ก็ตามหากประชาชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของไม่ได้ลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตนเองแล้วกิจกรรมนั้นก็อาจจะสำเร็จและดำรงอยู่ได้แต่ถ้าหากว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ก็จะสามารถมองเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจนเกิดความตระหนักในปัญหาของตนเองและค้นหาทางแก้ไขเพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างแท้จริง โดยได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ประชาชนในพื้นที่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ทุกกระบวนการตั้งแต่ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา การร่วมคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหา ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการ ร่วมตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ร่วมปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงานให้บรรลุตามผลที่กำหนดไว้ และร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนโดยเฉพาะเข้าร่วมปฏิบัติตามโครงการที่ได้มีการกำหนดไว้แล้วและยังได้อธิบายถึงหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามีขั้นตอนในปฏิบัติคือ

- 2.1 การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา และร่วมการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญ เพราะถ้าหากว่าบุคคลในชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเองแล้ว การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ก็ไม่อาจเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนนั้นได้ เพราะบุคคลใดชุมชนนั้นจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่ทำให้ความรู้ต้องยอมรับ คือ บุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นผู้อยู่กับปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้จักปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด แต่เขาจะมองปัญหาของตนเองได้ไม่ชัดเจน หรือไม่เข้าใจแก่นแท้ของปัญหา ต่อมาเมื่อมีบุคคลมาช่วยชี้แนะเขาจึงมองเห็นสาเหตุของปัญหาของตนเองได้เด่นชัดขึ้น ดังนั้นบุคคลในชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ทั้งการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ ต่อไป

- 2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน และดำเนินกิจกรรม เมื่อบุคคลในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหาของตนเองแล้วขั้นตอนต่อไปของการมีส่วนร่วมคือต้องให้บุคคลเรียนรู้ในเรื่องของการวางแผนและดำเนินกิจกรรม การแสวงหาแหล่งทรัพยากรหรือความช่วยเหลือเพื่อจะมาสสนับสนุน

กิจกรรมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้บุคคลยังต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน การแก้ไขปัญหาอาจทำได้หลายวิธีแต่จะมีวิธีที่ดีที่สุดในเรื่องดังกล่าว ผู้ที่ให้ความรู้ซึ่งควรมีประสบการณ์มากกว่าจะต้องเป็นผู้คอยให้คำแนะนำจนกระทั่งบุคคลเหล่านั้นสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกใช้วิธีใดในการแก้ไขปัญหาที่ตนเองและชุมชนเผชิญอยู่

2.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในเรื่องดังกล่าวจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การปฏิบัติงานด้วยตนเอง อาจจะทำให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเองพร้อมทั้งร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการนั้น ๆ ด้วย

2.4 การมีส่วนร่วมและการติดตามประเมินผล การประเมินผลด้วยตัวเองจะทำให้บุคคลและชุมชนมีความตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งหมดนั้น ดีหรือไม่เพียงไรและควรพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และจะส่งผลถึงการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อ ๆ ไปให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มากขึ้น

มิศรา สามารถ (2543, หน้า 10-11) กล่าวถึงลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่

1. พื้นฐานของการเข้าร่วม ลักษณะที่เข้ามามีส่วนร่วมมาจากแรงจูงใจภายในจะเป็นแรงหนุนหรือช่วยให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนการมีส่วนร่วมที่มาจากปัจจัยภายนอก โดยอาศัยอำนาจบารมีหรือแรงบีบบังคับจากผู้มีอำนาจ ความเกรงใจ หรืออิทธิพลของผู้มีอำนาจจากชุมชนเอง ถึงจะสามารถกระทำได้สำเร็จแต่ก็ไม่มีผลผูกพันทางจิตใจ ความยั่งยืนต่อเนื่องของกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ก็จะลดลง

2. รูปแบบของการเข้าร่วม การเข้าร่วมของประชาชนนั้น เป็นการเข้าร่วมโดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชนเอง โดยเฉพาะกิจกรรมที่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ได้รับของประชาชนสำหรับการเข้าร่วมกิจกรรมโดยผ่านตัวแทนกลุ่ม เช่น กรรมการหมู่บ้าน การเข้าร่วมของประชาชนจะอยู่ในลักษณะผู้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือ

3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วมเป็นช่วงเวลาการมีส่วนร่วม การใช้เวลาเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ จะใช้เวลามากน้อยต่างกัน ความถี่ห่าง จำนวนครั้งที่เข้าร่วม ความสม่ำเสมอ และฤดูกาลที่เหมาะสม ช่วงเวลาที่ใช้กิจกรรมแต่ละครั้ง

4. ผลของการเข้าร่วมและลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดการรวมพลังที่จะสร้างอำนาจต่อรองให้ชุมชนมีศักยภาพเป็นของตัวเอง สร้างปฏิสัมพันธ์อันดี มีความสามัคคีในมวลสมาชิกของชุมชน

นำชัย ทนุผล (2543, หน้า 15) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นประกอบไปด้วย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาเพราะประชาชนย่อมรู้ปัญหาของตนได้ดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เมื่อประชาชนในชุมชนได้มีส่วนเข้ามา มีบทบาทในการระบุปัญหาแล้วขั้นต่อไปคือการร่วมกันวางแผน โครงการดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาของพวกเขาด้วยตัวเอง การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแรงร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหาและแนวทางดำเนินกิจกรรมนี้จะมีผลทำให้ประชาชนในชุมชนเหล่านี้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Belonging) ในกิจกรรมนั้น และจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงานที่ปรากฏ

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 285) กล่าวว่า ควรมีการพิจารณาถึงสิ่งต่อไปนี้คือ

1. ดำเนินการให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการพัฒนาการท้องถิ่นแบบยั่งยืนในพื้นที่ของตนเองโดยพิจารณาจากที่ตั้ง กิจกรรม ความพร้อม และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการการท้องถิ่นแบบยั่งยืน

2. ดำเนินการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการท้องถิ่นแบบยั่งยืนในสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกระบบแก่เยาวชน ประชาชน หรือผู้นำท้องถิ่น

3. ส่งเสริมให้ธุรกิจท้องถิ่นในท้องถิ่นรวมตัวกันเป็นชมรม หรือสหกรณ์ เพื่อร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาการท้องถิ่นแบบยั่งยืนและเพื่อความเข้มแข็งมีอำนาจต่อรองทางการตลาดอันจะทำให้ธุรกิจท้องถิ่นสามารถดำรงอยู่ได้ในเชิงธุรกิจ โดยให้องค์กรพัฒนาเอกชนและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาแนะนำการจัดการ

4. ในการดำเนินการใด ๆ ก็ควรที่จะคำนึงถึงทรัพยากรของท้องถิ่นเป็นอันดับแรกไม่ว่าจะเป็นบุคลากร วัตถุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเอกลักษณ์ทางท้องถิ่นนั้น ๆ

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หรือที่แปลมาจากภาษาอังกฤษคำว่า Sustainable Tourism เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวได้ให้ความสนใจเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนกันมากขึ้น เนื่องจากความตื่นตัวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการท่องเที่ยวที่หันมานิยมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติหรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีผู้กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้หลายทฤษฎีดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2540, หน้า 18)

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2545, หน้า 24) ให้คำจำกัดความว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาทรัพยากรของชนรุ่นหลังด้วย

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การใช้ประโยชน์สูงสุดในทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาคและการเลี้ยงดูตนเอง เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้มาเยือน และเป็นการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 4) ได้ขอให้ราชบัณฑิตยสถานช่วยบัญญัติคำจำกัดความของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยราชบัณฑิตยสถานได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ได้นานที่สุดเกิดผลกระทบน้อยที่สุดและใช้เป็นประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด จากทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ตามความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ยาวนานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุดและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยว อีกทั้งประชาชนทุกคนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกันรวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนอง

ความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนคือ หลักการจัดการเพื่อให้รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเยือนอย่างสม่ำเสมอ แม้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นก็ตาม แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาไว้อย่างคงมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ดั้งเดิมไม่เสื่อมคลาย เป็นธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอก็ตามผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะไม่เกิดขึ้น หรือหากมีต้องเป็นผลกระทบน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด (ராஹ்மத் கவுசுரியะ, 2545, หน้า 7)

หลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่ยั่งยืนตามหลักการของการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ดังนี้

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง

ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรทั้งมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างดั้งเดิมอย่างเพียงพอ หรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพและอย่างประหยัด โดยต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประกอบอยู่

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึงการสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน รวมทั้งเพิ่มพูนและเสริมสร้างให้มีมากเพียงพอต่อการใช้เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม

การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุดเกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นและลดของเสีย (Reducing

Overconsumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ไม้ลง โดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้

สร้างเสริมประกอบก็เป็นการลดการใช้ไม้ หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น หรือกรณีที่สร้างอาคารเพื่อบริการนักท่องเที่ยวผู้ประกอบการจะต้องวางแผนก่อสร้างอาคารให้ได้รับแสงสว่างธรรมชาติมากที่สุด อาจใช้วัสดุโปร่งแสงประกอบ เพื่อลดการใช้แสงสว่างจากไฟฟ้า โรงแรมบางแห่งออกแบบห้องคอฟฟี่ช็อปให้มีพื้นที่ใช้สอย 2 บริเวณ คือพื้นที่เป็นระเบียงมีแสงสว่างและลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา อีกส่วนหนึ่งในอาคารใช้เครื่องปรับอากาศ ซึ่งนับเป็นการจัดการที่ลดการใช้พลังงานไฟฟ้าได้

2.1 การใช้เชื้อเพลิงและไฟฟ้าอย่างประหยัดนั้น อาจหาพลังงานจากธรรมชาติมาใช้ทดแทนได้ เช่น การใช้กังหันลม การใช้เซลล์พลังงานแสงอาทิตย์ และการใช้กระเบื้องใส เป็นต้น

2.2 การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดการใช้พลังงานไฟฟ้านั้น มีส่วนช่วยในการลดค่าใช้จ่าย หรือลดต้นทุนการผลิต ทำให้ธุรกิจมีผลกำไรมากขึ้น

2.3 ส่วนการลดการก่อของเสีย อาทิ ขยะปฏิภูล ต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ซึ่งขยะแห้งอาจนำเข้าระบบการหมุนเวียนการใช้ (Reuse) การใช้ซ้ำ (Renew) และการแปรรูปกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) ส่วนขยะเปียก นำไปทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยวโดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่า และมาตรฐานการบริการเพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก การปีนหน้าผา เป็นต้น หรือหมู่บ้านวัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี อาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัวหรือควาย การทำเส้นทางจักรยานให้นักท่องเที่ยวขี่ชมรอบหมู่บ้าน การเป็นอาสาสมัครนักโบราณคดีขุดค้น ขุดแต่งแหล่งโบราณคดีโดยมีนักโบราณคดีสอนหลักการเบื้องต้นให้ เป็นต้น

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผนการพัฒนากับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (อบต.หรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5. ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่นของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การหาผลิตภัณฑ์และ กิจกรรมใหม่ ๆ ในแต่ละตำบล อันเป็นนโยบายของรัฐบาล ปัจจุบัน ก็เพื่อการขยายฐาน สร้างรายได้เสริมให้กับท้องถิ่น

6. การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น (Involving Local Communities) ให้เป็นผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำกิจกรรม สาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงานร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วย

7. ทำการประชุมและปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and the Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับพหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วมประชุม ปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยวการประเมินผลกระทบการท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกัน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสาร หรือรถรับจ้างในท้องถิ่น ควรเป็นราคามาตรฐานเดียวกัน หรือการใช้ที่สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

8. การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงาน อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการการท่องเที่ยวเช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล การฝึกแม่บ้านให้การต้อนรับแบบโฮมสเตย์ การอบรมนักท่องเที่ยวที่มีความหมายธรรมชาติ อบรมนักท่องเที่ยว ความหมายด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

9. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Preparing Tourist Information) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวข่าวสารการบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือ วิดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) ความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงการจัดการคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบ ผลกระทบ และการศึกษาวิจัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผล หรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยวเพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้หลักการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทั้ง 10 ประการนี้ เป็นกรอบการปฏิบัติในแหล่งท่องเที่ยวทุกรูปแบบได้

กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

กลยุทธ์หรือวิธีการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนี้ ผู้รับผิดชอบการพัฒนาจะต้องร่วมดำเนินการ (ร่วมคิด ร่วมทำ) กับพหุภาคี 4 ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบและพันธกิจที่เกี่ยวข้องในแต่ละส่วน โดยนำเอกหลักการจัดการท่องเที่ยวทั้ง 10 ประการ มาบูรณาการ โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการน้ำเขียวและมัลคูลเทสท์ การพัฒนาสินค้าของที่ระลึก (Green Products) รวมถึงการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมตลาดและการพัฒนาตลาดอยู่ด้วย โดยมีวิธีการตามขั้นตอนดังนี้ (ภราเดช พยัฒวิเชียร, 2543, หน้า 25-26)

1. ยึดหลักของความยั่งยืนในการวางแผนและจัดการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้น องค์กรชุมชนจะต้องพูดคุย ปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินผลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกันค้นหาจุดแข็งหรือความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว ค้นหาจุดอ่อนและสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา มองหาโอกาสความเป็นไปได้ต่อการจัดการในอนาคต โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่จะเกิดผลกระทบน้อยที่สุด (มีความสมดุล) ของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

2. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน การพัฒนาต้องมีความชัดเจนของการดำเนินงานเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและคงไว้ในอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ไปเที่ยว รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นโดยนำธุรกิจท่องเที่ยวเป็น

อาชีพเสริม อันหมายถึงประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวก สบายดีขึ้นกว่าก่อน

3. กำหนดผังและรูปแบบของสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ไม่ก่อผลกระทบต่อภูมินิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น (ไม่เป็นสิ่งที่แปลกปลอมเข้าไป) โดยใช้มาตรการเพื่อรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับในพื้นที่ การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การประเมินผลกระทบต่อสังคม การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ

4. จัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของท้องถิ่น จังหวัดและภูมิภาค โดยสำรวจศักยภาพ (สถานภาพ คุณภาพ ความโดดเด่นความสวยงามและสุนทรียภาพ) ของแหล่งท่องเที่ยว สำรวจตลาดการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ (ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว) ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

5. การพัฒนาบุคลากรต้องกำหนดแผนฯและหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน (ในธุรกิจท่องเที่ยวทั้ง 5 สาขา คือ ขนส่ง/ที่พัก/ร้านอาหาร/บริษัทนำเที่ยว และสินค้าของที่ระลึก) ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานการทำงานในระดับสากล โดยการฝึกอบรม การดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การบริการที่มีมาตรฐานสากล

6. ดำเนินการเขียนโครงการ เพื่อของบประมาณพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเมื่อกลุ่มผู้รับผิดชอบการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณได้รับมติจากชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแล้ว ต้องจัดการเขียนโครงการตามแผนบูรณาการการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Community Based Tourism)

(อรุวรรณ พันธุ์เนตร, 2541, หน้า 13-16)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว นับเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เป็นเงินตราให้กับผู้ประกอบการและกระจายเข้าไปในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต. และ อบจ.) หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและรัฐบาลมีนโยบายและแผนงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยรวมก็เป็นของประเทศด้วย รายได้จากการท่องเที่ยวย่อมกระจายเข้าไปสู่ท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น มีนักท่องเที่ยวกินอาหาร หรือซื้อสินค้าของที่ระลึก เงินจากนักท่องเที่ยวผ่านมือจากเจ้าของร้านไปซื้ออาหารสด ผลไม้สด หรือซื้อผ้าทอ เงินย่อมกระจายไปสู่เกษตรกรผู้ผลิตอาหารและผลไม้ หรือไปสู่ช่างทอผ้า ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นได้ เป็นต้น

ดังนั้นการจัดการการท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นย่อมเป็นภาระหน้าที่ของคนในท้องถิ่น ที่จะต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเดินทางมาเที่ยวเพิ่มขึ้นตลอดปีและตลอดกาล อันเป็นการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั่นเอง

กระบวนการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นมีหลายระดับ โดยระดับแรกคือ ชุมชนหรือประชาคม (Community) ผู้รับผิดชอบเป็นเจ้าของเป็นผู้ครอบครอง จะต้องทำหน้าที่ มีบทบาท ดังนี้กฎหมายระบุหน้าที่รับผิดชอบการท่องเที่ยวของชุมชน

องค์กรชุมชนหรือประชาคม หรือกลุ่มประชาชน นับเป็นองค์กรเล็กที่สุด และมีบทบาทเป็นเจ้าของท้องถิ่น เจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว เจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ต้องมีบทบาท และหน้าที่ต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกัน ตามรัฐธรรมนูญกำหนด บทบาทการมีส่วนร่วม ของประชาชนเป็นกฎหมาย ดังนี้

รัฐธรรมนูญไทยฉบับ พ.ศ. 2540 ระบุไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตราที่ 43 ระบุว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ กฎหมายมาตราที่ 56 ระบุว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา ได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ

บทบาทขององค์กรชุมชนหรือประชาคมต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจะต้องทำงานร่วมกันกับพหุภาคี โดยร่วมเสนอความคิดหรือระดมความคิดเห็นในการศึกษา สถานภาพของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว มีจุดเด่น จุดด้อย โอกาสและปัญหา อะไรบ้าง จากนั้นจึงร่วมวางแผนงาน ทั้งแก้ไขปัญหา ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ทำแผนปฏิบัติการทั้งแผนเฉพาะกิจ แผนระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว ร่วมมือกันทำงานตามแผนที่วางไว้ให้เป็นผลสำเร็จ รวมทั้งร่วมลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวที่ได้รับการยินยอมจากชุมชน ร่วมกันประเมินผลงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยกัน หรือพบปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข ฟื้นฟู พัฒนาให้มีคุณภาพดีขึ้น นอกจากนั้น กลุ่มผู้แทนชุมชนต้องทำหน้าที่สร้างเครือข่ายทั้งระดับแนวตั้งและแนวนอนด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยว

รุ่งทิพ ว่องปฏิการ (2547, หน้า 1-2) ในการจัดการการท่องเที่ยวนั้น หากชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมแล้ว อาจทำให้ชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเท่าที่ควร ยิ่งไปกว่านั้นยังอาจทำให้ชุมชนได้รับความเสียหายจากการท่องเที่ยวได้อีกด้วย การที่หลายฝ่ายพยายามที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเนื่องจากคนในท้องถิ่นย่อมทราบภาวะการณ์ต่าง ๆ ลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติและปัญหา ที่สำคัญคือมีความรักและผูกพันกับสิ่งต่าง ๆ ในพื้นที่อยู่เป็นทุนเดิมจึงเป็นโอกาสอันดีที่ชุมชนจะได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรของตนเอง เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกรัก ผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่าง ๆ ด้วย การจัดการในที่นี้จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะเกิดขึ้นได้หากมีสิ่งเหล่านี้ ดังนี้

การตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการรวมตัวกัน เพราะถ้าหากสมาชิกไม่มีโอกาสตัดสินใจร่วมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยความเข้มแข็งก็จะไม่มี และจะขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขาดความตระหนักในการเป็นเจ้าของร่วมกัน และขาดการประคับประคองช่วยเหลือกัน ฉะนั้น การจัดการต่าง ๆ สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย แต่อย่างไรก็ดี สมาชิกที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดีเสียก่อน หากสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะต้องตัดสินใจแล้ว แม้จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ก็มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ตรงกันข้ามยังจะเป็นผลเสียอีกด้วย

การกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ โดยทั่วไปจะมีการคัดเลือกประธาน รองประธาน เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และกรรมการอื่น ๆ เพื่อจะได้มอบหมายหรือแบ่งบทบาทหน้าที่กัน แต่ในการกำหนดโครงสร้าง จำเป็นต้องคำนึงถึงเป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องจัดการว่าเป็นอย่างไร มีปริมาณงานมากน้อยเพียงใด จากนั้นจึงจะกำหนดโครงสร้างขึ้นมา

การสื่อสารระหว่างผู้นำกับสมาชิกชาวบ้าน ช่วยให้เกิดการรับรู้ เข้าใจ และร่วมมือกันมากขึ้นหากไม่มีการสื่อสารหรือมีแต่น้อย หรือมีการสื่อสารแต่ไขว้เขวจากความเป็นจริง การที่จะประสบผลสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ยาก

การควบคุมตรวจสอบ เมื่อมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันแล้ว ต้องมีการควบคุมตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้มีการรับรู้อย่างโปร่งใสตามหลักการของบรรษัทภิบาล (Good Governance) โดยเฉพาะในกิจกรรมการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการเงิน

กิจกรรมการเรียนรู้ ฝึกฝนและปฏิบัติตามจริง เช่น เรื่องป่าชุมชน การอนุรักษ์และฟื้นฟู
 กลุ่มน้ำ การรักษาทรัพยากร และการแก้ปัญหาขยะ เป็นต้น เป็นสิ่งจำเป็นซึ่งอาจมีเพื่อแก้ปัญหาหรือ
 ช่วยให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติตลอดจนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของ
 ชุมชนยังคงดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

งบประมาณ เพื่อสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี จำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุนทั้งภายใน
 และภายนอกเพื่อให้สามารถทำกิจกรรมได้ โดยชุมชนสามารถที่จะระดมทุนจากภายในชุมชนก่อน
 เมื่อมีงบประมาณ ไม่เพียงพอจึงค่อยแสวงหางบประมาณจากภายนอก หรือของบสนับสนุนจากรัฐ

เป้าหมายในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. เพื่ออนุรักษ์และปกป้องทรัพยากร
2. เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ
4. เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีในชุมชน
5. เพื่อการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้าน
6. เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชาวบ้าน และหารายได้เข้ากองทุนหมู่บ้าน

ผลจากการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวยั่งยืน

1. ทำให้มีการวางแผนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการ
 เส้นทาง การหยุดพักหลายของดิน การไม่รบกวน สัตว์ป่า การจำกัดให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่
 เหมาะสม การกำจัดขยะมูลฝอย

2. ทำให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีการ
 จัดการและการใช้ประโยชน์ โดยคำนึงถึงความยั่งยืน

3. ทำให้เกิดแนวร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และป้องกัน
 มิให้มีการลักลอบ ทำลายสิ่งแวดล้อมของนายทุน ซึ่งเจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถสอดส่องดูแลได้ทั่วถึง
 เช่น การตัดป่า หรือการลักลอบจับปลาในเขตอนุรักษ์ จัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้มา
 เยือนหรือ นักท่องเที่ยวยังมีส่วนช่วยในการสอดส่องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 ด้วย

4. ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ประเพณี และรู้จักคุณค่าในสิ่งที่ทำอยู่

5. ทำให้เกิดการฟื้นฟูและสืบทอดทางวัฒนธรรมจากรุ่นอาวุโสสู่คนหนุ่มสาว

6. ทำให้ได้ร่วมคิด ร่วมแลกเปลี่ยน เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทำให้ไม่

โดดเดี่ยว เพราะภาครัฐ เอกชน เข้าไป

7. ทำงานร่วมกับชุมชนและก่อให้เกิดความร่วมมือในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งลดช่องว่างระหว่างรัฐกับชุมชน

8. ทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นให้กับชุมชน

9. ทำให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น

10. ทำให้ได้พันธมิตรเพิ่มขึ้น

11. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเคารพซึ่งกันและกัน และยอมรับกัน

12. ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นทำให้มีกองทุนในการพัฒนาหมู่บ้าน

สิ่งที่ชุมชนควรดำเนินการ

ในระดับชุมชน (สิ่งที่ชุมชนควรดำเนินการ)

1. ปรับปรุงคุณภาพ รักษา และพัฒนาประสิทธิภาพองค์กร

2. ทำงานประสานกับองค์กรอื่น ๆ เช่น (องค์การบริหารส่วนตำบล) อบต. และกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

3. สร้างงานวิจัยในท้องถิ่นให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และวิเคราะห์หาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชน

4. รวบรวมเป็นองค์ความรู้สร้างเป็นหลักสูตร สร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5. สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลข่าวสาร เช่น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านกฎระเบียบต่าง ๆ ทางนโยบาย และกฎหมายที่จะมีผลกระทบต่อชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนได้รู้เท่าทันสถานการณ์ภายนอก

6. จัดตั้งศูนย์เก็บรวบรวมข้อมูล

7. มีการเชื่อมโยงกันระหว่างชุมชนเครือข่าย ดำเนินการทางการตลาดและโฆษณาประชาสัมพันธ์ เช่น ร่วมมือกันเพื่อทำการตลาด และสร้างความเข้าใจร่วมกับสื่อ ตลอดจน

ให้ข้อมูลที่ถูกต่องกับนักท่องเที่ยวและสาธารณะสร้างมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในขั้นสุดท้ายในเรื่องมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยไม่ได้ถูกรวบงำจากภายนอก

ในระดับนโยบาย (สิ่งที่รัฐควรพิจารณา)

1. ยอมรับและให้สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว

2. สนับสนุนเงินทุนในการจัดการและดำเนินงานของชุมชนเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

3. สร้างกลไกเพื่อติดตามประเมินผล

4. สนับสนุนและให้ความรู้ด้านการพัฒนาและการตลาดให้แก่คนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพและมีความพร้อมในเชิงองค์ความรู้ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตั้งแต่เริ่มต้น ในฐานะคณะทำงานและสามารถเสนอความคิดเห็นในการร่างนโยบาย การวางแผนการจัดการ การจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนา และการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นต้น ไม่ใช่ให้ชุมชนเป็นเพียงผู้นำเสนอข้อมูลเท่านั้น บทบาทการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน บทบาทการมีส่วนร่วมของทุกองค์กรจะต้องยึดมั่นในระบบและกฎเกณฑ์ของการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ควรพิจารณาองค์ประกอบดังนี้ (อศิยา อุติผล, 2542, หน้า 36)

1. กระแสการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) แนวคิดนี้นับเป็นแผนแม่บทของโลกตามหลักการ Agenda 21 ปฏิญญาสากลการประชุมสุดยอดของโลก ที่นครโจฮันเนสเบิร์ก (Johannesburg Declaration 2002) ที่กล่าวถึงหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนค่านึงถึง 3 หลักการ คือ การบูรณาการเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การมีธรรมาภิบาล (Good Governance) และสิทธิในการพัฒนา (Right to Development) การเคารพสิทธิมนุษยชน เสรีภาพขั้นพื้นฐาน และจริยธรรม (Ethics)

2. การท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้และการเพิ่มคุณภาพชีวิต (Knowledge and Quality of Life) แนวคิดนี้เกิดจากกระแสของการท่องเที่ยวที่เน้น 3 S คือ ความปลอดภัย (Security) ความสะอาด (Sanitation) และความพึงพอใจ (Satisfaction) มุ่งเน้นคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นความเข้าใจเชื่อมโยงระหว่างการเสริมสร้างจิตใจคนในสังคม จริยธรรม เอื้ออาทร เสริมสร้างภูมิปัญญา ประสบการณ์และการเรียนรู้เชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชน ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา จารีตประเพณีและสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุล ความพอเพียงและยั่งยืนใน โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม มุ่งให้เกิดคุณภาพชีวิตมากกว่าการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน (ความคุ้มค่า)

3. การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อจัดการตามแผนการตลาด การจัดทำแผนการตลาดประจำปี ทั้งแผนระยะสั้น ระยะยาว จะต้องวิเคราะห์ทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อหาวิธีวางแผนการจัดการให้สอดคล้องกัน โดยพิจารณาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการคือ ศักยภาพของทรัพยากร และความพร้อมในด้านการบริการ ศักยภาพและความพร้อมบริการของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีอยู่หลายระดับนั้น ควรพิจารณาจากกลุ่มที่มีระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกันนำส่งเสริมการท่องเที่ยวตามกลุ่ม เป้าหมายของแผนการตลาด หากศักยภาพยังไม่ถึงตามเกณฑ์มาตรฐาน ผู้จัดการจะต้องพัฒนา พื้นฟู เพื่อให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

4. การจัดการตามกลุ่มการดำเนินการด้วยกัน (Cluster) ประเด็นนี้ การจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่พิจารณาจากกลุ่มการดำเนินการด้วยกันนั้น หมายถึง กลุ่มเชื่อมโยงในพื้นที่ (Area Approach) กลุ่มเชื่อมโยงในรูปแบบของรายการท่องเที่ยว (Activities Approach) กลุ่มเชื่อมโยงในธุรกิจท่องเที่ยว (Business Approach) และกลุ่มสินค้าที่สร้างสรรค์ใหม่ (New Products Approach) สำหรับการจัดการด้านกลุ่มธุรกิจนั้น ลักษณะการดำเนินการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นธุรกิจขนาดย่อม (SMEs)

5. การจัดการตามกรอบกฎหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว การส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดรูปธรรมได้นั้น จะต้องนำกรอบของกฎหมายเป็นหลักปฏิบัติ มีกฎหมายที่ใช้บังคับต่อการรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ 2 ประเภท คือ กฎหมายในประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2546, หน้า 19-20) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องพึ่งพาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (สิ่งที่ไม่มีชีวิต) สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ (สิ่งที่มีชีวิต) สิ่งแวดล้อมทางสังคม สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ฯลฯ เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการพัฒนานั้นก็ย่อมต้องมีการใช้สิ่งแวดล้อมเหล่านี้มากขึ้นตามไปด้วย และถ้าสิ่งแวดล้อมเกิดผลกระทบก็จะก่อให้เกิดปัญหาต่อการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน เพื่อให้การท่องเที่ยวของไทยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เกิดปัญหาและมีความยั่งยืน จึงสมควรสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย

ทำไมต้องมีสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

คำว่า “สำนึก” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง รู้สึกซาบซึ้ง ส่วนคำว่า “สามัญสำนึก” หมายถึง ความสำนึกหรือความเฉลียวใจที่คนปกติธรรมดาทั่วไปควรจะต้องรู้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับคำแนะนำสั่งสอนการมีสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมเป็นเสมือนการแสดงความกตัญญูต่อธรรมชาติ เพราะธรรมชาติได้ให้ประโยชน์กับมนุษย์ในแง่ของการเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีสามัญสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมถือเป็นจุดเริ่มต้นของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้ประชาชนมีทรัพยากรธรรมชาติใช้อย่างยาวนาน เมื่อทรัพยากรธรรมชาติไม่เกิดความเสื่อมโทรมและมีปริมาณเพียงพอกับจำนวนประชากรแล้วสังคมก็จะเกิดความสงบสุขถ้าลองพิจารณาถึงการใช้ทรัพยากรตามหลักเศรษฐศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่มีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ (Public Goods) กล่าวคือ ประชาชนทุกคนมีสิทธิ์ที่จะใช้ได้ โดยไม่มีใครเป็นเจ้าของ เช่น อากาศ น้ำในแม่น้ำ พื้นดินในที่สาธารณะ ดังนั้นทุกคนจึงใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้กันอย่างอิสระเสรี บางคนกอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากร เช่น การจับสัตว์น้ำในทะเล

ชาวประมงจะพยายามจับสัตว์น้ำมาขายให้ได้มากที่สุด เนื่องจากไม่แน่ใจว่าหากปล่อยสัตว์น้ำเหล่านี้ไว้ในอนาคตใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์ หรือคิดว่าตัวเองจะเสียโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้ ผู้ที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำ ลำคลอง นอกจากจะใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนแล้ว ยังระบายของเสียหรือสิ่งปฏิกูลลงไปในน้ำ โดยไม่คำนึงว่าวันข้างหน้าแม่น้ำ ลำคลองจะเน่าเสียและเกิดการตื้นเขิน พฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ที่ไม่มีสามัญสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

การขาดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอย่างไรความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นไม่ได้โดยหากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวยังขาดความรู้และความสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จึงขอยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ขาดสามัญสำนึก ซึ่งมีผลเสียต่อการท่องเที่ยว ตามประเภทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2546, หน้า 20-21)

1. นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่ขาดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม จะมีพฤติกรรมทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว เช่น การทิ้งขยะในแหล่งท่องเที่ยว การเหยียบย่ำทำลายต้นไม้ในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวบางคนเที่ยวด้วยความคึกคะนอง จนลืมคำนึงถึงความเหมาะสมจนกลายเป็นการรังแกสัตว์ เช่น นักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลู จังหวัดจันทบุรี จะเล่นกับปลาพลวงซึ่งเป็นปลาที่เชื่องและมีอยู่มากในน้ำตกแห่งนี้ เด็กบางคนจับปลาขึ้นมาอุ้ม บางคนจับปลาโยนขึ้นสู่อากาศ ทำให้ปลาตกลงมากระแทกกับหิน เป็นที่น่าอับอาย บางคนซื้อถั่วฝักยาวเพื่อนำไปเลี้ยงปลา แต่ไม่ได้หักเป็นท่อน โยนให้ปลากิน กลับถือถั่วฝักยาวให้ปลาสูบแล้วดึงขึ้นจากน้ำ ทำให้ปลาติดถั่วฝักยาวขึ้นมาเป็นที่สนุกสนาน แม้จะมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความเรียบร้อยแต่ก็ไม่เพียงพอกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่มีเป็นจำนวนมาก

2. เจ้าของท้องถิ่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เจ้าของท้องถิ่นไม่ช่วยกันดูแลรักษาจะเกิดความเสื่อมโทรม อันส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง หรือเลือกที่จะไปเที่ยวยังที่อื่นแทน เช่น กรณีของหาดปลา อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง หาดปลาในปัจจุบันมีสภาพสกปรก อันเกิดจากขยะตามชายหาด และการทำกิจกรรมทางการประมงก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น ชาวบ้าน ชาวประมง และองค์การบริหารส่วนตำบลขาดสำนึกในการดูแลเอาใจใส่อย่างจริงจัง

3. ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ท่องเที่ยว ผู้ประกอบการที่มุ่งแต่ทำการค้าจนขาดจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อม จะทำให้แหล่งท่องเที่ยวขาดความสมดุลทางธรรมชาติ เช่น หาดถั่วพังบนเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการร้านอาหารและให้เช่าที่พักไม่ได้ช่วยกันดูแลความสะอาดของหาด ปล่อยให้ชายหาดมีขยะ ข้างหาดมีการสร้างตอไม้ทิ้งขนาดใหญ่เพื่อระบายน้ำสู่ทะเล อันเป็นภาพที่ขัดกับสภาพภูมิประเทศ และเกิดมลพิษทางทัศนียภาพแม้กระทั่งที่หาดบางแสน จังหวัดชลบุรี แหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่รู้จักกันมาช้านาน ก็มี

ขยะตกค้างอยู่ตามชายหาด ผู้ประกอบการปีกรัมและวางเก้าอี้ผ้าใบกันอย่างหนาแน่น และรुक้าชายหาด

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ถ้าหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดการสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสม จะก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และเกิดอันตรายต่อสัตว์ป่าได้ เช่น ถึงขยะที่มีปริมาณขยะตกค้างเป็นจำนวนมากบริเวณสระโหนด บนภูกระดึง จังหวัดเลย นอกจากนี้จะทำให้เกิดมลพิษทางทัศนียภาพแล้ว ยังล่อใจให้สัตว์ที่มาค้ำน้ำในเวลากลางคืนเข้ามาคุ้ยเขี่ยหาอาหาร สัตว์ขนาดเล็กที่กินกินถุงพลาสติกเข้าไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ อาจเสียชีวิตจากการที่ไม่สามารถขับถ่ายถุงพลาสติกออกมาได้

ทำอย่างไรจึงจะเกิดสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมนักสังคมวิทยาได้ใช้จริยธรรม (Ethics) เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม และพยายามสร้างเสริมให้นักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จริยธรรมถือว่าเป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่ดีสำหรับการประพฤติปฏิบัติ ใช้ในการตัดสินใจประพฤติของควาอย่างไหนถูกอย่างไหนดีหรือไม่ดี ควรหรือไม่ควร การสร้างจริยธรรมสิ่งแวดล้อมมีหลักการดังนี้ (ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2546, หน้า 24-25)

1. การอบรมสั่งสอนให้คนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม การศึกษาจะช่วยให้คนเข้าใจตระหนัก และมีความสำนึกที่จะไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

2. การพัฒนาให้มีจริยธรรมระดับสากล ซึ่งได้กล่าวว่า คนมีจิตสำนึกและมีเหตุผลในการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมอยู่ 6 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติตามเพราะความกลัว ได้รับผลประโยชน์ตอบแทน ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับว่าเป็นคนดี สิ่งนั้นเป็นกฎเกณฑ์ของสังคมที่จะต้องทำตาม ตระหนักถึงหลักการที่จะต้องทำตามคำมั่นสัญญา และปฏิบัติตามเพราะมีความสำนึกรับผิดชอบชั่วดี ผู้ที่ได้รับการพัฒนาจริยธรรมจนถึงระดับที่ 6 จะเป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสื่อมโทรม แต่การที่จะก้าวไปถึงจริยธรรมขั้นที่ 6 ได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย จึงควรดำเนินการตามแนวทางดังนี้

2.1 การปลูกฝังความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน ถ้าคนคิดได้ว่าธรรมชาติคือสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน คนก็จะช่วยกันดูแล ไม่ทำลาย ไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

2.2 การปลูกฝังให้รู้จักประมาณในการบริโภคทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรให้พอดีกับความต้องการจะช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรทำให้มีทรัพยากรเหลือใช้อย่างยาวนาน

2.3 ผู้นำสังคมควรประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน

2.4 ใช้มาตรการที่เป็นบรรทัดฐานของสังคม เช่น ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ กฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2.5 การพัฒนาโครงการต่าง ๆ ไม่ควรเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจมากเกินไป เพราะจะทำให้มีการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้อย่างสิ้นเปลือง ควรพัฒนาจิตสำนึกของคนในสังคมควบคู่กันไปด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว

เพื่อให้การท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนแล้วผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยวทั้งในส่วนที่เป็นองค์ประกอบภายใน และ องค์ประกอบภายนอก ดังนี้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543, หน้า 12-14)

1. กำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ต้องสอดคล้องความรู้และประสบการณ์ที่ดีเหมาะสมแก่นักท่องเที่ยว
2. สนับสนุนชุมชนและสาธารณชนให้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ บริหารจัดการ และได้รับผลประโยชน์จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมุ่งหวังการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเป็นสำคัญ
3. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมความสะดวกทางการท่องเที่ยวเท่าที่จำเป็นโดยยึดหลักการพัฒนาที่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาตินั้น ควรคำนึงถึงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมประเภทถาวรวัตถุ โดยต้องหลีกเลี่ยงการก่อสร้างที่ขัดแย้งกับธรรมชาติรวมทั้งเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้จากธรรมชาติด้วยตนเองส่วนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นนั้นควรให้ความสนใจเกี่ยวกับ ความเปราะบางของทรัพยากรการท่องเที่ยว นั้น ๆ โดยต้องหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ขัดแย้งกับกิจกรรมการท่องเที่ยว
4. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อกระจายโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมไปยังชุมชนที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวต้องได้รับความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว
5. ติดตามตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชน ท้องถิ่น ตลอดจนทัศนคติและความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ผลที่ได้รับจากการประเมินผล ติดตาม ตรวจสอบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับเปลี่ยน และการ

กำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้มีความทันสมัย และเหมาะสมอยู่เสมอ

6. พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว และสาขาวิชาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาในทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม ท่องเที่ยว และกำหนดกลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับรากหญ้า ระดับปฏิบัติงาน และในระดับผู้กำหนดนโยบาย

7. ส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของไทยไปยังต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อสร้างโอกาสให้ประเทศไทยนั้นได้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งในระดับเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ และในระดับโลก ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมในทุกด้านเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

8. ควบคุมดูแลและป้องกันแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และการท่องเที่ยว ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม และปัญหาสังคมควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตทั้งของชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544, หน้า 82-83) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะดำเนินไปได้จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงาน จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้านและเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสาน ความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ที่สิ้นสุดลง การพัฒนาไม่สามารถดำเนินไปตามแผนได้ ด้วยปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. การบริหารจัดการ ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอื่น ได้แก่ ททท. กรมป่าไม้ กรมการปกครอง กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์กรชุมชนในท้องถิ่นหน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนแต่ที่ผ่านมามีการพัฒนาเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้น ๆ

2. แหล่งท่องเที่ยวกับกิจกรรม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงถึงความเหมาะสม หรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์หรือด้วยความ

รู้เท่าไม่ถึงการณ์จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมีได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

3. การบริการ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมามีการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควร จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

4. สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ เป็นสิ่งเสริมสร้างคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น

5. นักท่องเที่ยว ถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรือเป็นอุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวคือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรมีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

6. ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้นำสายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนล่าช้า

แนวทางการแก้ไขปัญหา อุปสรรคการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

การพัฒนาเพื่อนำไปสู่การเติบโตการดำรงอยู่และการสืบทอดต่อไปจำเป็นต้องพัฒนาแบบครบวงจร ดำเนินการไปพร้อมกันในทุกองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริหารจัดการต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดำเนินไปด้วยกัน
2. การกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวพอเพียงต่อขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและก่อให้เกิดผลกระทบให้น้อยที่สุด
3. การส่งเสริมและสนับสนุนการบริการเพื่อให้บริการที่มีคุณภาพ โดยควรคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าเป็นระบบและยั่งยืน

4. การสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการมีส่วนร่วมและสร้างจิตสำนึกของการพัฒนา
 อย่างเป็นระบบต่อเนื่องในคุณค่าของทรัพยากรกับกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดย
 ตระหนักถึงความพึงพอใจและความต้องการของชุมชนด้วย

5. การสร้างเสริมและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและเจ้าของ
 ท้องถิ่นให้เกิดความรัก ความหวงแหน และรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวรวมถึงการพึ่งพากัน
 ในความต้องการและตอบสนองอย่างรู้คุณค่าของการใช้ไปและการฟื้นฟูรักษาทรัพยากรการ
 ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนนั้น ประชาชน
 ในท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันคิดร่วมทำกับทุกภาค โดยคำนึงถึงเป้าหมาย
 ต่อการพัฒนาคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ได้นานที่สุด
 มีปัญหาหรือผลกระทบน้อยที่สุด นั่นคือการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการ
 ท่องเที่ยว ได้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาคือ

เสาวลี ทองเจิม (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
 การพัฒนาตามความจำเป็นพื้นฐานที่บ้านลงเงว้า ตำบลสารภี กิ่งอำเภอ หนองบุญนาค จังหวัด
 นครราชสีมา โดยศึกษากับหัวหน้าครัวเรือน 75 คน พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการ
 ดำเนินงานมากที่สุด ในลักษณะสมทบเงินออกแรง และเข้าร่วมประชุม และพบว่าประชาชนมี
 ส่วนร่วมในกิจกรรมขั้นประเมินผลน้อยที่สุด สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
 คือความคาดหวังทางเศรษฐกิจ การชักชวนจากผู้นำ และเจ้าหน้าที่ ความเข้าอกเข้าใจในการพัฒนา
 เสรี วังสีไพจิตร (2534) ได้ศึกษาเรื่องจุดหักเหของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวชนวนให้เกิด
 ขบวนการนิเวศวิทยาทางการเมือง จากการศึกษาวิจัยทำให้เห็นข้อเท็จจริงว่าปัญหา/ผลกระทบของ
 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นมีอยู่จริง แม้ประชาชน โดยทั่วไปจะมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาและการ
 ส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ก็ต้องระมัดระวัง เพราะปัจจุบันผลกระทบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมี
 มากขึ้น และมีการต่อต้านการท่องเที่ยวปรากฏขึ้นต่อเนื่องตลอดเวลาทางแก้ไขมี 2 ด้านคือ

1. ด้านปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้หมดไปโดยอาศัย
 การสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา ให้มีระบบการ
 จัดการที่มีบูรณาการในการบริหารและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ใช้เทคนิคการประสานงาน
 รูปแบบต่าง ๆ จัดให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสม มีการปรับบทบาทขององค์กร
 ที่รับผิดชอบ มีการวางแผนแม่บทให้รัดกุม และมีการติดตามปฏิบัติตามแผนที่ได้วางไว้

2. ด้านปัญหาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับอุดมการณ์หรือแนวคิดต่อด้านการท่องเที่ยวที่ชวนต้องอาศัยข้อเท็จจริง คือการให้ความรู้รอบด้าน ประชาสัมพันธ์ การสัมมนา และในการพัฒนาที่เหมาะสมต้องถือเอาความสมดุลมาเป็นสิ่งสำคัญ มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวตามความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งของการรักษาสมดุลและรวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุลอีกด้วย

วิจิตรา ชัยศรี (2536) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านอายุ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่ม ชมรม และภูมิลำเนาเดิมที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อความคิดเห็นในผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ประชาชนส่วนใหญ่มีความไม่แน่ใจว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จะทำให้ประชาชนได้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น ถึงแม้จะมีการสร้างงานสร้างอาชีพ แต่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจท่องเที่ยวอย่างมาก ผลด้านสังคมประชาชนเห็นว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นของปัญหาหญิงบริการสถานเริงรมย์ และปัญหาการลักเล็กขโมยน้อย น่าจะเป็นผลโดยตรงส่วนหนึ่งจากการพัฒนาการท่องเที่ยว การเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณีของประชาชนยังเป็นไปตามประเพณีที่มีมาแต่ดั้งเดิม โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญในกิจกรรมดังกล่าวอยู่

โชคดี อมรวัฒน์ (2537) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนกับความสำเร็จของโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) กรณีศึกษาหมู่บ้าน อพป. อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทางด้านภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ สถานภาพส่วนบุคคล และความรู้ความเข้าใจในโครงการ อพป. กับความสำเร็จในการนำโครงการไปปฏิบัติ โดยศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างในระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการต่าง ๆ ระหว่างหมู่บ้าน อพป. ที่เคยชนะประกวดตามโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองแห่งชาติคือมีความประสบความสำเร็จในการนำโครงการไปปฏิบัติกับหมู่บ้าน อพป. ที่ไม่เคยชนะการประกวด ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ภูมิหลังทางสังคม เศรษฐกิจ และสถานภาพส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ตัวแปรทางด้านเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในครอบครัว และสถานภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ อพป. ส่วนตัวแปรทางด้านอาชีพ รายได้ และภูมิลำเนาเดิม ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ อพป.

2. ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของโครงการ อพป. มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ อพป.

3. ประชาชนในหมู่บ้าน อพป. ที่ชนะการประกวดนั้นมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา รวมทั้งวัตถุประสงค์ของ โครงการ อพป. มากกว่า ประชาชนในหมู่บ้าน อพป. ที่ไม่เคยชนะ

4. ในหมู่บ้าน อพป. ที่ชนะการประกวดมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน สูงกว่าหมู่บ้าน อพป. ที่ไม่เคยชนะการประกวด

อินทัย เพียรคงชล (2540) ได้ศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชน ท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนท้องถิ่นมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านเป็นมรดกโลกด้านเทวธรรมชาติ ร้อยละ 95.56 และมีความต้องการเข้ารับการศึกษาเกี่ยวกับการเป็นมรดกโลกที่ถูกตั้งจากหน่วยงานราชการถึงร้อยละ 89.56 ส่วนที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้เนื่องจากไม่มีพาหนะเป็นของตนเองและคิดว่าเป็นงานผู้ชายเท่านั้นสำหรับประชาชนท้องถิ่นที่มีความต้องการจัดการบริหารงานที่ฝึกให้แก่นักท่องเที่ยวมีจำนวนร้อยละ 96.67 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมนี้เนื่องจากไม่มีความถนัดและไม่ชอบ เพราะเป็นลักษณะงานที่ยุ่งยาก และเป็นภาระมาก ต้องมีความรับผิดชอบสูง หากลงทุนแล้วกลัวจะไม่คุ้มค่า ส่วนประชาชนที่มีความต้องการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มมีร้อยละ 75.56 ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมนี้เนื่องมาจากการคมนาคมไม่สะดวก ห่างไกลจากตลาด กลัวลงทุนแล้วไม่คุ้มค่า และไม่มีเงินมาลงทุนในระยะแรก ซึ่งทำที่ผ่านมานักท่องเที่ยวมักนิยมนำสัมภาระติดตัวมาด้วยหรือหากทำแล้วกลัวนักท่องเที่ยวจะรับประทานไม่ได้และงานดังกล่าวน่าจะเป็นงานของผู้หญิงมากกว่า

อรรธรณ พันธุ์เนตร (2541) ได้ศึกษาการประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน บ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยบุคคล (ระยะเวลาที่อาศัยอยู่) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (ประโยชน์ที่ได้รับ) และปัจจัยด้านจิตวิทยา (ทัศนคติ) ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยว ปัจจัยส่วนบุคคล (ระดับการศึกษาและภูมิฐานะ) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (อาชีพ และ รายได้จากแหล่งจับปลาบึก) มีความต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีภูมิฐานะแตกต่างกันต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

สุนันทา จันทวารา (2545) ได้วิจัยเรื่องการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมของสภาตำบล โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน ซึ่งผลการ

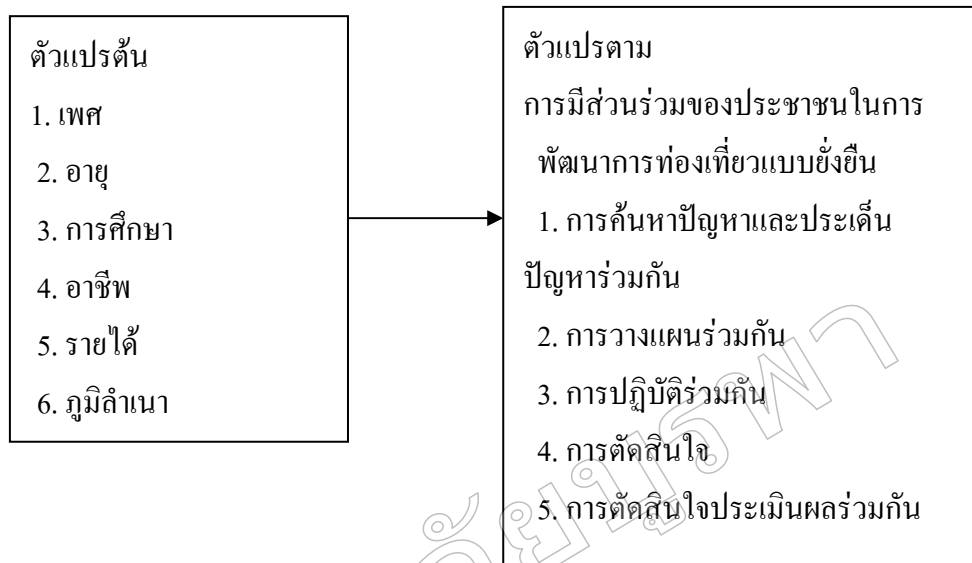
วิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ระดับการศึกษา การมีตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ภายใต้การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ปัจจัยด้านที่ตั้งตำบล ประเภทของการมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ ส่วนการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนแก้ไขปัญหาชุมชน ส่วนอุปสรรคต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คือ ระบบอุปถัมภ์ที่ทางคณะกรรมการสภาตำบลมีต่อพ่อค้า ข้าราชการ และราษฎรบางกลุ่ม โดยมีข้าราชการเข้าไปกำกับควบคุม ช่วยเหลือการทำงานของสภาตำบลไม่สามารถพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้น

อุดร วงศ์ทับทิม (2544) ได้วิจัยเรื่องชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่ฮี อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการศึกษาค้นพบรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนมีดังนี้

1. การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของเยาวชน
2. การศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้เยาวชนเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง
3. การศึกษาศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวซึ่งมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
4. การศึกษาความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อำเภอปายเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของล้านนา อดีตเป็นที่อยู่อาศัยของชาวต๋าว ซึ่งปัจจุบันร่วมกันก่อตั้งพิพิธภัณฑ์แสดงของใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องมือเกษตรกรรมดั้งเดิม การทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ เพื่อสืบทอดตำนานชนเผ่า
5. ร่วมกันกำหนดแผนและร่วมจัดการการท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติ

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จากการศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาสามารถใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและการชักชวนจากภาครัฐหรือหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท้องถิ่นแบบยั่งยืนมากกว่าความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนร่วม

นิยามศัพท์

การท้องถิ่นแบบยั่งยืน หมายถึง การท้องถิ่นที่ตอบสนองความต้องการของนักท้องถิ่นและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่น ภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้ และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท้องถิ่น อีกทั้งประชาชนทุกส่วนต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท้องถิ่นอย่างเสมอภาคกัน รวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีบทบาทในส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน และร่วมได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค คอยติดตามตรวจสอบ ค้นหาปัญหาที่เกิด รวมถึงร่วมบำรุงรักษา

ทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง สภาพการณ์โดยทั่วไปของท้องถิ่นหรือบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ โดยแยกออกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ หมายถึง สิ่งกระตุ้นที่เกี่ยวข้องกับทางเศรษฐกิจที่ประชาชนคาดหวังที่จะได้รับ หลังจากทำการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ หมายถึง การได้รับการช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหน่วยงานปกครองในท้องถิ่น เทศบาล หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น หมายถึง การที่ท้องถิ่นหรือชุมชนได้ถูกชักชวนจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้าน ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี” เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยจะพิจารณาหัวข้อเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีทั้งที่เป็นชาวบ้านรวมถึงผู้ประกอบการในพื้นที่จำนวน 4,600 คน

โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของการคำนวณ ค้างนี้

1. กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ จากประชากร 4,600 คน เมื่อคำนวณแล้วได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการศึกษาค้างเป็นจำนวน 368 คน ค้างนี้

$$\text{จากสูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n หมายถึง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sampling)

N หมายถึง ขนาดประชากร

e หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

$$\text{แทนค่าจากสูตร ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง } n = \frac{4,600}{1 + (4,600) (0.05)^2}$$

$$n = 368$$

โดยการศึกษาค้างนี้ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสุ่มร้อยละ 5 โดยคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 4,600 คน โดยทำการเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหลังคาเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จ.ชลบุรี สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ได้ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Sampling) ในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ค้างนี้จึงควรใช้จำนวนตัวอย่าง ในการวิจัยค้างนี้ประมาณ 368 คน จึงจะยอมรับได้

2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง จะใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างจากประชากรแบบชั้นภูมิ

ดังตารางที่ 1 จากนั้นจะนำกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาสุ่มแบบง่ายอีกครั้ง จากประชากรในเขตตำบล
อ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างจากประชากร

จำนวนชุมชนในเขตชุมชนอ่างศิลา	จำนวนประชากร	ผลคำนวณ
หมู่ 1 บ้านอ่างศิลา	1,206	93
หมู่ 2 บ้านมะเกลือ	856	58
หมู่ 3 บ้านโพรง	953	83
หมู่ 4 บ้านโรงหาด	1,136	92
หมู่ 5 บ้านโรงหาด	449	42
รวม	4,600	368

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจาก
การศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น
3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้กรอกแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ
และมีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมและชุมชนอ่างศิลา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
พัฒนาการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การทดสอบเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัยครั้งนี้มีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม
2. สร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยใช้คำจำกัดความหรือ
นิยามปฏิบัติการตามตัวแปรที่กำหนดไว้เป็นหลักในการสร้างคำถามต่าง ๆ ให้ครอบคลุมตัวแปร

ที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อให้แบบสอบถามสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัด

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งคำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการของตัวแปรเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ดร. โอปาร ถิ่นบางเตียว เพื่อพิจารณาตรวจสอบว่านิยามและแบบทดสอบที่สร้างขึ้นนี้มีความชัดเจนถูกต้องหรือไม่ รวมทั้งการพิจารณาสำนวนภาษาที่ใช้ในข้อความว่าสอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการจะวัดหรือไม่ เพื่อให้เครื่องมือมีความตรงในเนื้อหา (Content Validity)

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-out)

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบความเที่ยง (Reliability) ในภาคสนามกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยในครั้งนี้จำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบราก (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่า 0.985

6. แก้ไขแบบสอบถาม โดยการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้กรอกแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และมีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมและชุมชนอ่างศิลา (Check List) จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบทดสอบมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับคือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด จำนวน 35 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แบบทดสอบมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ เคยมีส่วนร่วมมากที่สุด เคยมีส่วนร่วมมาก เคยมีส่วนร่วมปานกลาง เคยมีส่วนร่วมน้อย เคยมีส่วนร่วมน้อยที่สุด จำนวน 35 ข้อ โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนในแต่ละระดับเป็นดังนี้

เคยมีส่วนร่วมมากที่สุด	5	คะแนน
เคยมีส่วนร่วมมาก	4	คะแนน

เคยมีส่วนร่วมปานกลาง	3	คะแนน
เคยมีส่วนร่วมน้อย	2	คะแนน
เคยมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	1	คะแนน

เกณฑ์การวิเคราะห์และแปลผลในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5-1}{5}$$

$$= 0.8$$

ดังนั้นจึงแบ่งระดับเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนอ่างศิลา ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่า อ่างศิลา 133 ปี ออกได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน	4.21 -5.00	หมายถึง การมีส่วนร่วมมากที่สุด
คะแนน	3.21 -4.20	หมายถึง การมีส่วนร่วมมาก
คะแนน	2.61 -3.40	หมายถึง การมีส่วนร่วมปานกลาง
คะแนน	1.81 -2.60	หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อย
คะแนน	4.00 -1.80	หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่า อ่างศิลา 133 ปี และการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้วิธีการประมวลผลค่าทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์ เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และตอบวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และตำแหน่งในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลด้านระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่า อ่างศิลา 133 ปี ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-Test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way ANOVA) เพื่อทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ระดับ 0.05 ทำการเปรียบเทียบรายคู่ภายหลังการทดสอบความแปรปรวนด้วยวิธีการแบบ LSD

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี โดยการศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์จากแบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณชุมชนตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ทั้งที่เป็นชาวบ้านและรวมถึงผู้ประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
 2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
 3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
- โดยผลการศึกษานั้นจะแบ่งการนำเสนอออกมาเป็น 3 ส่วนดังนี้คือ

1. ข้อมูลทั่วไป ของผู้กรอกแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และมีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมและชุมชนอ่างศิลา
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ข้อมูลทั่วไป

ขนาดของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 368 ตัวอย่าง โดยทำการเลือกสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหลังคาเรือนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จ.ชลบุรี ซึ่งข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีดังนี้ คือ

ตารางที่ 2 เพศของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	252	68.5
หญิง	116	31.5
รวมทั้งหมด	368	100

ที่มา: จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 68.5 และรองลงมาเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 31.5 ตามลำดับ จากการสำรวจพบว่า ประชากรเพศชาย กับเพศหญิงมีจำนวนที่ต่างกัน เพศชายมีมากกว่า ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่ที่ติดชายและส่วนมากประกอบอาชีพประมง และอาชีพค้าขายรองลงมา

ตารางที่ 3 อายุของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ชุมชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

อายุ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	-	-
21 – 30 ปี	156	42.4
31 – 40 ปี	85	23
41 – 50 ปี	65	17.7
51 – 60 ปี	54	14.7
มากกว่า 60 ปี	8	2.2
รวมทั้งหมด	368	100

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.4 รองลงมาคือมีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 23 และอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.7 ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะมีอายุในช่วงวัยทำงาน เพราะในพื้นที่นั้นมีเศรษฐกิจที่ค่อนข้างดีรวมทั้งมีการจ้างงานค่อนข้างสูงในพื้นที่ใกล้เคียง ดังนั้นประชากรในพื้นที่ซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ที่เพิ่งจบการศึกษาจึงสามารถหางานทำได้ในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ค่อยโยกย้ายออกไปทำงานนอกพื้นที่ รวมทั้งประชากรบางส่วนที่เป็นคนต่างพื้นที่หรือนักศึกษาจบใหม่ก็ย้ายเข้ามาหางานทำในพื้นที่นี้ หรือในบางส่วนก็เข้ามาเป็นผู้ประกอบการร้านค้า ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนรุ่นใหม่ที่จะเริ่มเข้ามาลงทุน ดังนั้นประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จึงมีอายุไม่มากนัก

ตารางที่ 4 ระดับการศึกษาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ระดับการศึกษา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	185	50.2
มัธยมศึกษา	165	44.8
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	10	2.7
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	8	2.3
รวมทั้งหมด	368	100

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 50.2 รองลงมา คือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.8 และระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 2.7 ตามลำดับ

ประชากรที่อาศัยในพื้นที่นั้นส่วนใหญ่จะการศึกษาค่อนข้างต่ำ เพราะในพื้นที่นั้นมีอาชีพทำการประมงเป็นอาชีพที่ทำกันเป็นรุ่นต่อและมีอาชีพค้าขาย บุคลากรที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในส่วนใหญ่มักประกอบอาชีพในตัวเมืองชลบุรี

ตารางที่ 5 ภูมิลำเนาของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

ภูมิลำเนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เป็นคนในพื้นที่	226	61.4
เป็นคนต่างพื้นที่	142	38.6
รวมทั้งหมด	368	100

จากตารางที่ 5 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 61.4 และเป็นคนต่างพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 38.6

จากการสำรวจจะเห็นว่า มีคนต่างพื้นที่ในจำนวนค่อนข้างสูงเพราะ ในช่วงหลังนี้คนในพื้นที่ใกล้เคียงไม่ว่าจะเป็นอำเภอเมือง อำเภอพานทอง หรืออำเภอข้างเคียงย้ายเข้ามาอาศัยในชุมชนอ่างศิลา ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จ.ชลบุรี เป็นจำนวนค่อนข้างมากโดยส่วนใหญ่จะเข้ามาทำงานหรือประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะเป็นพื้นที่ที่มีเศรษฐกิจค่อนข้างดีมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก

ตารางที่ 6 อาชีพของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

อาชีพ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ผู้ประกอบการที่พัก	15	4
ผู้ประกอบการร้านอาหาร	32	8.7
ผู้ประกอบการร้านค้า	36	9.8
ผู้ประกอบการรถเช่า	25	6.8
ผู้ประกอบการอื่นๆ	32	8.7
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	59	16
ผู้ประกอบการประมง	98	26.8
เกษตรกร/หัตถกรรม	71	19.2
รวม	368	100

จากตารางที่ 6 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการประมง คิดเป็นร้อยละ 26.8 รองลงมาประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 16 ประกอบอาชีพ ผู้ประกอบการร้านค้าคิดเป็นร้อยละ 9.8 ผู้ประกอบการร้านอาหารคิดเป็นร้อยละ 8.7 ตามลำดับ รองลงมาคือรถเช่า คิดเป็นร้อยละ 6.8 ที่พักคิดเป็นร้อยละ 4 ร้านอาหารและอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่ามีความหลากหลายของอาชีพ โดยอาชีพส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการประมงเพราะในพื้นที่นั้นมีลักษณะเป็นชายฝั่งและอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเล ดังนั้นจึงมีการประกอบอาชีพนี้ค่อนข้างสูงรองลงมาได้แก่ อาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ เพราะมีหน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานท้องถิ่นค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ

ตารางที่ 7 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000	15	4
3,001 – 6,000 บาท	86	23.3
6,001 – 8,000 บาท	56	15.2
8,001 – 10,000 บาท	86	23.3
10,001 – 15,000 บาท	78	21.2
มากกว่า 15,000 บาท	47	12.8
รวม	368	100

จากตารางที่ 7 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 3,001 – 6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.3 และ 8,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.3 และรายได้ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 21.2 ตามลำดับ

จะเห็นว่ารายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ 3,001- 6,000 บาท เพราะประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการประมงและรับจ้างทั่วไป รายได้จากการจ้างงานก็มักอยู่ในระดับนี้ แต่ระดับรายได้ของประชากรก็จัดว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยจากรายได้ของประชาชนในพื้นที่ก็สามารถบ่งบอกถึงสภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ เพราะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะช่วงฤดูหนาว ส่งผลต่อการจ้างงานที่มากขึ้น รายได้การค้าหรือธุรกิจต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้ค่อนข้างสูง

ผลการศึกษากี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการ ท่องเที่ยว

ตารางที่ 8 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่า
อ่างศิลา 133 ปี

มีส่วนร่วมในการ ค้นหาปัญหา	ระดับการมีส่วนร่วม N = 368 (100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การสำรวจและเก็บข้อมูล	7 (2.4 %)	53 (18 %)	94 (31.9 %)	78 (26.4 %)	63 (21.4 %)
2. ศึกษาสาเหตุของปัญหา	8 (2.7 %)	49 (16.6 %)	106 (35.9 %)	73 (24.7 %)	59 (20 %)
3. วิเคราะห์ปัญหาและกำหนด ประเด็นปัญหาขึ้น	15 (5.1 %)	74 (25.1 %)	64 (21.7 %)	94 (31.9 %)	48 (16.3 %)
4. อำนาจความสะดวกในการ ค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น	14 (4.7 %)	38 (12.9 %)	106 (35.9 %)	84 (28.5 %)	53 (18 %)
5. ประสานงานกับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในการดำเนินการ ค้นหาปัญหา	16 (5.4 %)	71 (24.1 %)	66 (22.4 %)	55 (18.6 %)	87 (29.5 %)
6. ร่วมประเมินความเป็นไปได้ ในการดำเนินการ	2 (0.7 %)	47 (15.9 %)	101 (34.2 %)	53 (18 %)	92 (31.2 %)
รวม	10 (3.5 %)	55 (18.8 %)	90 (30.3 %)	73 (24.7 %)	67 (22.7 %)

จากตารางที่ 8 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในชุมชน ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวม
อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.3 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการสำรวจและเก็บข้อมูลโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.9
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษาสาเหตุของปัญหาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 31.9
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.5
6. ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.2

การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาไม่มากนัก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหา รวมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา นั้นอาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นหน้าที่ของรัฐบาลในการจัดการเพื่อกำหนดหรือประเมินปัญหา ประชาชนมีหน้าที่ในการให้ความร่วมมือในการแก้ไขเพียงอย่างเดียว ดังนั้นประชาชนจึงมีส่วนร่วมน้อยในการกำหนดประเด็นปัญหา และไม่เป็นฝ่ายเข้าไปติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยตัวเอง แต่รอให้ทางภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาติดต่อประสานงานกับประชาชนในพื้นที่เอง ถึงจะมีส่วนร่วมในการดำเนินการที่เป็นเช่นนี้ เพราะประชาชนยังไม่ทราบถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นับว่าเป็นขั้นตอนสำคัญเพราะถ้าหากว่าบุคคลในชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหาและสาเหตุของปัญหาด้วยตัวเองแล้ว การจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ก็ไม่อาจเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อชุมชนนั้นได้ เพราะบุคคลใดชุมชนนั้นจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น สิ่งหนึ่งที่ผู้ให้ความรู้ต้องยอมรับ คือ บุคคลในชุมชน ซึ่งเป็นผู้อยู่กับปัญหาจะเป็นผู้ที่รู้จักปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด แต่เขาจะมองปัญหาของตนเองได้ไม่ชัดเจน หรือไม่เข้าใจแก่นแท้ของปัญหา ต่อมาเมื่อมีบุคคลมาช่วยชี้แนะเขาจึงมองสาเหตุของปัญหาของตนเองได้เด่นชัดขึ้น ดังนั้นบุคคลในชุมชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเรียนรู้ปัญหา และวิเคราะห์ปัญหาด้วยตนเอง ทั้งการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม เพื่อนำไปสู่แนวทางแก้ไขปัญหานั้น ๆ

ตารางที่ 9 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอ่างศิลา 133 ปี

มีส่วนร่วมในการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม N = 368 (100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม	9 (3 %)	49 (16.6 %)	68 (23.1 %)	93 (31.5 %)	76 (25.8 %)
2. อำนวยความสะดวกในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ	2 (0.7 %)	64 (21.7 %)	82 (27.8 %)	78 (26.4 %)	69 (23.4 %)
3. สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวางแผน	2 (0.7 %)	21 (7.1 %)	109 (36.9 %)	66 (22.4 %)	97 (32.9 %)
4. แสดงความคิดเห็นในการวางแผน	12 (4.1 %)	59 (20 %)	103 (34.9 %)	57 (19.3 %)	64 (21.7 %)
5. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน	14 (4.7 %)	55 (18.6 %)	51 (17.3 %)	99 (33.6 %)	76 (25.8 %)
6. เขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ	2 (0.7 %)	57 (19.3 %)	39 (13.2 %)	85 (28.8 %)	112 (38 %)
รวม	7 (2.3 %)	51 (17.3 %)	75 (25.5 %)	80 (27 %)	82 (27.9 %)

จากตารางที่ 9 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนของการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.อ่างศิลา อ.เมือง จ.ชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอ่างศิลา 133 ปีโดย ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 27.9 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 31.5

2. ประชาชนมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 27.8

3. ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.9

4. ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.9

5. ประชาชนมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.6

6. ประชาชนมีส่วนร่วมเขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38

การที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากเท่าที่ควร โดยเฉพาะในการร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน รวมทั้ง เขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ เพราะแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ทางหน่วยงาน ภาครัฐ หรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ ประชาชนจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมน้อย โดยไม่ได้มีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน ประชาชนจะมีส่วนร่วมบ้างในการร่วมดำเนินการวางแผน โดยการเสนอความคิดเห็น อำนาจความสะดวก หรือสนับสนุนอุปกรณ์ ซึ่งในการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องให้บุคคลวางแผนและดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ของตน เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องกับพื้นที่ ประชาชนยังต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เพราะประชาชนในพื้นที่จะทราบสภาพของพื้นที่ และทรัพยากรของพื้นที่มากกว่า

ตารางที่ 10 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการปฏิบัติกิจกรรมในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอ่างศิลา 133 ปี

มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม N = 368 (100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม	33 (11.2 %)	60 (20.3 %)	95 (32.2 %)	56 (19 %)	51 (17.3 %)
2. ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม	9 (3.1 %)	58 (19.7 %)	105 (35.6 %)	69 (23.4 %)	54 (18.3 %)
3. อำนาจความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม	17 (5.8 %)	45 (15.3 %)	121 (41 %)	69 (23.4 %)	43 (14.6 %)

ตารางที่ 10 (ต่อ)

มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม N = 368 (100)				
4. ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม	9 (3.1 %)	54 (18.3 %)	89 (30.2 %)	77 (26.1 %)	66 (22.4 %)
5. ให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ	9 (3.1 %)	22 (7.5 %)	119 (40.3 %)	72 (24.4 %)	73 (24.7 %)
6. จัดหางบประมาณในการปฏิบัติงาน	8 (2.7 %)	15 (5.1 %)	91 (30.8 %)	79 (26.8 %)	102 (43.6 %)
รวม	14 (4.8 %)	43 (14.4 %)	103 (35 %)	70 (23.8 %)	65 (22 %)

จากตารางที่ 10 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการมีส่วนร่วมของต.อ่างศิลา อ.เมือง จ.ชลบุรี ของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.2
2. ประชาชนมีส่วนร่วมชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.6
3. ประชาชนมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41
4. ประชาชนมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.2
5. ประชาชนมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.3
6. ประชาชนมีส่วนร่วมจัดหางบประมาณในการปฏิบัติงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.6

การที่ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในระดับปานกลาง เพราะประชาชนยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเท่าที่ควร เพราะส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เขานั้นมักจะเกิดขึ้นระหว่างหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว ส่วนประชาชนในพื้นที่ที่มีบทบาทในกิจกรรมนั้นน้อย ยกเว้นผู้ประกอบการที่ได้รับผลประโยชน์กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามา ดังนั้นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับบุคคลและชุมชนได้เป็นอย่างดีได้นอกจากนั้นการได้ปฏิบัติงานด้วยตนเอง อาจจะทำให้บุคคลและชุมชนได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตัวเอง พร้อมทั้งให้ประชาชนในพื้นที่ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการนั้น ๆ ด้วย

ตารางที่ 11 ระดับมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอ่างศิลา 133 ปี

มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม N = 368 (100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น	9 (3.1 %)	61 (20.7 %)	87 (29.5 %)	61 (20.7 %)	77 (26.1 %)
2. ร่วมกำหนดแผนงาน หรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว	7 (2.4 %)	31 (10.5 %)	84 (28.5 %)	79 (26.8 %)	94 (31.9 %)
3. ร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	17 (5.8 %)	40 (13.6 %)	86 (29.2 %)	62 (21 %)	90 (30.5 %)
4. ร่วมกำหนด คัดเลือกบุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม	1 (0.3 %)	50 (16.9 %)	84 (28.5 %)	69 (23.4 %)	91 (30.8 %)
5. ร่วมตัดสินใจวางกฎระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ	8 (2.7 %)	47 (15.9 %)	97 (32.9 %)	52 (17.6 %)	91 (30.8 %)
6. ตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน	2 (0.7 %)	49 (16.6 %)	86 (29.2 %)	63 (21.4 %)	95 (32.2 %)
รวม	7 (2.5 %)	46 (15.7 %)	88 (29.6 %)	64 (21.8 %)	90 (30.4 %)

จากตารางที่ 11 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในชุมชน ต.อ่างศิลา อ.เมือง จ.ชลบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.4 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 29.5
2. ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดแผนงานหรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 31.9
3. ประชาชนมีส่วนร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.5
4. ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด คัดเลือก บุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.8
5. ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจวางกฎระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.9
6. ประชาชนมีส่วนร่วมตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.2

ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับที่ไม่มากนัก ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมากในแทบทุกด้าน โดยเฉพาะการร่วมกำหนดและวางแผน เพราะส่วนใหญ่ภาครัฐจะเป็นผู้วางแผนให้ และหากคนเข้ามาทำงานในพื้นที่ประชาชนจึงไม่มีโอกาสร่วมคัดเลือกบุคลากร แต่ก็ยังมีส่วนร่วมในด้านการร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาและการสรุปผลการดำเนินงานบ้างเพราะ เป็นส่วนที่กระทบต่อประชาชนมากที่สุด ประชาชนจึงเข้ามามีส่วนร่วมในด้านเหล่านี้บ้าง ซึ่งความเป็นจริงในการมีส่วนร่วมนั้นจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน ตั้งแต่การตัดสินใจริเริ่มโครงการ รวมทั้งการตัดสินใจในการวางแผน และหาแนวทางการดำเนินงาน เพราะการที่ให้คนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะเพิ่มความสนใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพิ่มมากขึ้นและจะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของผลงานเกิดความภูมิใจและตั้งแต่ตัดสินใจในการริเริ่มโครงการถ้าหากสมาชิกไม่มีโอกาสตัดสินใจร่วมในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมอยู่ด้วยความเข้มแข็งก็จะมีและจะขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขาดความตระหนักรู้ในการเป็นเจ้าของร่วมกัน และขาดการประคับประคองช่วยเหลือกัน ฉะนั้น การจัดการต่าง ๆ สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยอีกทั้งการมีส่วนร่วมควรจะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนในการกำหนด ข้อตกลง หรือกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกในการยอมรับร่วมกัน เพราะเกิดจากการตัดสินใจร่วมกัน การตัดสินใจหรือทำข้อตกลงร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา

จะสามารถลดความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ได้ แต่อย่างไรก็ดี สมาชิกที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ เป็นอย่างดีเสียก่อน หากสมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่จะต้องตัดสินใจแล้ว แม้จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจก็มิได้ก่อให้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ตรงกันข้ามยังจะเป็นผลเสียอีกด้วย

ตารางที่ 12 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามประเมินผลในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของประชาชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอ่างศิลา 133 ปี

มีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม N = 368 (100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ร่วมประเมินผลกิจกรรม	7 (2.4 %)	43 (14.6 %)	108 (36.6 %)	52 (17.6 %)	85 (28.8 %)
2. ติดตามและหาแนวทางใน การปรับปรุงการดำเนินงาน	13 (4.4 %)	37 (12.5 %)	120 (40.7 %)	50 (16.9 %)	75 (25.4 %)
3. การประเมินผลการ ปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ ผ่านมา	10 (3.4 %)	33 (11.2 %)	113 (38.3 %)	68 (23.1 %)	71 (24 %)
4. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคใน การดำเนินงาน	9 (3.1 %)	35 (11.9 %)	96 (32.5 %)	86 (29.2 %)	69 (23.4 %)
5. อำนาจความสะดวกและให้ การสนับสนุนการประเมินผล	0 (0 %)	45 (15.3 %)	87 (29.5 %)	101 (34.2 %)	62 (21 %)
6.ควบคุมกฎเกณฑ์และ มาตรการด้านการท่องเที่ยว	8 (2.7 %)	37 (12.5 %)	109 (36.9 %)	73 (24.7 %)	68 (23.1 %)
รวม	8 (2.7 %)	38 (13 %)	106 (35.9 %)	72 (24.4 %)	71 (24.0 %)

จากตารางที่ 12 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลในการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.อ่างศิลา อ.เมือง จ.ชลบุรีของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมประเมินผลกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.6
2. ประชาชนมีส่วนร่วมติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.7
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ผ่านมาโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.3
4. ประชาชนมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 32.5
5. ประชาชนมีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการประเมินผล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 34.2
6. ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยว โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.9

การที่ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลอยู่บ้างเพราะว่า ต้องการให้หน่วยงานที่เข้ามาดำเนินกิจกรรมทราบถึงผลดี หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน หรือคนในพื้นที่ เพื่อใช้ในการวางแผนกิจกรรมในครั้งถัดไป เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนค่อนข้างน้อยดังนั้นจึงต้องการใช้การประเมินนี้เป็นการให้ข้อมูล และเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้การกิจกรรมครั้งต่อไปเกิดประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่มากขึ้น การติดตามประเมินผลด้วยตัวเองจะทำให้บุคคลและชุมชนมีความตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งหมดนั้นดีหรือไม่เพียงไรและควรพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร จะปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไร ทำให้บุคคลได้เรียนรู้และประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และจะส่งผลถึงการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อ ๆ ไปให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มากขึ้น ดังนั้นหากประชาชนไม่มีการประเมินด้วยตนเองจะทำให้ไม่ทราบถึงข้อดี ข้อเสีย หรือปัญหาของการดำเนินงานอย่างแท้จริง

ตารางที่ 13 สรุปผลการประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ
ยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาด
เก้าอังกีลา 133 ปี

ประเด็นคำถาม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา	10 (3.5 %)	55 (18.8 %)	90 (30.3 %)	73 (24.7 %)	67 (22.7 %)
มีส่วนร่วมในการวางแผน	7 (2.3 %)	51 (17.3 %)	75 (25.5 %)	80 (27 %)	82 (27.9 %)
มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ กิจกรรม	14 (4.8 %)	43 (14.4 %)	103 (35 %)	70 (23.8 %)	65 (22 %)
มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	7 (2.5 %)	46 (15.7 %)	88 (29.6 %)	64 (21.8 %)	90 (30.4 %)
มีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล	8 (2.7 %)	38 (13 %)	106 (35.9 %)	72 (24.4 %)	71 (24.0 %)
ระดับการมีส่วนร่วมโดยรวม	9 (3.1 %)	47 (15.9 %)	92 (31.2 %)	72 (24.4 %)	75 (25.4 %)

จากตารางที่ 13 พบว่าระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมของประชาชนในการมีส่วนร่วมของ
ชุมชน ต.อังกีลา อ.เมือง จ.ชลบุรี ของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอังกีลา 133
โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 31.2 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง
คิดเป็นร้อยละ 30.3
2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด
คิดเป็นร้อยละ 27.9
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง
คิดเป็นร้อยละ 35
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด
คิดเป็นร้อยละ 30.4

5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.9

ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากนัก เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะการเข้าร่วมในโครงการที่มีการกำหนดไว้แล้ว ส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการร่วมปฏิบัติกิจกรรม แต่กลับมีส่วนร่วมน้อยในการวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากเท่าที่ควร เพราะการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ทางหน่วยงานภาครัฐหรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ ประชาชนจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมกันกิจกรรม หรือเสนอความคิดเห็น แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจในโครงการหรือการพัฒนาต่าง ๆ แสดงให้เห็นได้ว่าการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้นอาจเป็นเรื่องยากเพราะในการที่จะทำให้พื้นที่ใดเกิดการพัฒนาไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม จะต้องเป็นการริเริ่มวางแผนพัฒนาจากประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ต้องได้รับความร่วมมือ และร่วมกันตัดสินใจจากส่วนรวม เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่เดียวกัน นโยบายของรัฐก็เป็นส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนา แต่ท้ายที่สุดแล้วประชาชนในพื้นที่ควรเป็นตัวการสำคัญในการสร้างให้เกิดการพัฒนา เพราะสุดท้ายแล้วผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็คือ ประชาชนในพื้นที่นั่นเอง

การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่เพิ่มคุณค่าให้กับตัวเองโดยการแสดงออกซึ่งเสรีภาพของประชาชนเรื่องใดเรื่องหนึ่งหากแต่ทุกอย่างประชาชนจะต้องคิดค้นขึ้นมาเอง สามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกตีความหมายไปในลักษณะที่เน้นการให้ประชาชนมีโอกาสเป็นผู้กำหนดหรือตัดสินใจคิดค้นปัญหาและการดำเนินงานขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดการ คือการที่ประชาชนได้เพิ่มศักยภาพในการควบคุมทรัพยากร รวมถึงตลอดถึงการใช้การจัดการทรัพยากรที่มีในสังคมด้วยตนเอง เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกผูกพัน และหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้องและอนุรักษ์ นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่าง ๆ ด้วย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตารางที่ 14 ผลการประเมินทัศนคติต่อการท่องเที่ยวของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

ทัศนคติต่อการท่องเที่ยว	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=368 (100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. สภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่จะถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว	42 (14.2 %)	136 (46.1 %)	64 (21.7 %)	42 (14.2 %)	11 (3.7 %)
2. ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ๆ จากการท่องเที่ยว	30 (10.2 %)	84 (28.5 %)	132 (44.7 %)	40 (13.6 %)	9 (3.1 %)
3. พื้นที่จะได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น	104 (35.3 %)	58 (19.7 %)	102 (34.6 %)	29 (9.8 %)	2 (0.7 %)
4. ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น	33 (11.2 %)	90 (30.5 %)	99 (33.6 %)	43 (14.6 %)	30 (10.2 %)
5. ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป	128 (43.3 %)	46 (15.6 %)	109 (36.9 %)	11 (3.7 %)	1 (0.3 %)
รวม	67 (22.8 %)	83 (28.1 %)	101 (34.3 %)	33 (11.2 %)	11 (3.6 %)

จากตารางที่ 14 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.3 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ที่จะถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 46.1
2. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับการได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ จากการท่องเที่ยว มีระดับความคิดเห็น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.7
3. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับพื้นที่จะได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น มีระดับความคิดเห็น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.3
4. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น มีระดับความคิดเห็น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.6
5. ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับการทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป มีระดับความคิดเห็น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.3

การที่ประชาชนมีทัศนคติว่าสภาพแวดล้อมนั้นถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยวเป็นเพราะเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่มาก ๆ สภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ก็เปลี่ยนไป มีการสร้างสิ่งปลูกสร้างมากขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว มีการบุกรุกแม่น้ำ เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็น มลพิษ ขยะ ฯลฯ และการที่ประชาชนเห็นด้วยมากที่สุดว่าการพัฒนานั้นพื้นที่จะได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้นเพราะในพื้นที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชนอ่างศิลา ต.เสม็ด อ.เมือง จ.ชลบุรีในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 นั้นมีชื่อเสียงในนักท่องเที่ยวต่างชาติเพียงบางกลุ่มที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวมากขึ้นนักท่องเที่ยวก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย โดยเฉพาะคนไทยที่เข้ามาเที่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้มีชื่อเสียงมากขึ้นด้วย อีกทั้งประชาชนยังเห็นด้วยมากที่สุดว่าการท่องเที่ยวจะทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป เพราะในพื้นที่นี้มีการพัฒนาแบบไร้ทิศทาง ขาดการวางแผนที่ดี ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป เพราะมีกิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่สอดคล้องกับพื้นที่ รวมทั้งความเจริญต่าง ๆ ที่เข้ามาทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมเปลี่ยนไป เหลือเพียงบางส่วนเท่านั้น

ตารางที่ 15 ผลการประเมินความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอ่างศิลา 133 ปี

ความตระหนักถึง ประโยชน์ต่อส่วนรวม	ระดับความคิดเห็นของประชาชน N=368 (100)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1 ท้องถิ่นมีการจ้างงาน มากขึ้น	122 (41.4 %)	77 (26.1 %)	82 (27.8 %)	14 (4.7 %)	0 (0 %)
2 ชุมชนท้องถิ่นได้รับ การพัฒนาให้เจริญ ขึ้น เช่น มีถนนลาดยาง ตัดผ่าน	67 (22.7 %)	65 (22 %)	144 (48.8 %)	17 (5.8 %)	2 (0.6 %)
3 สภาพแวดล้อมของ ชุมชนได้รับการพัฒนา	55 (18.6 %)	87 (29.5 %)	127 (43.1 %)	15 (5.1 %)	11 (3.7 %)
4 แหล่งท่องเที่ยวได้รับ การอนุรักษ์	70 (23.7 %)	89 (30.2 %)	74 (25.1 %)	34 (11.5 %)	28 (9.5 %)
5 มีการอนุรักษ์ วัฒนธรรม และชีวิต ความเป็นอยู่ของคนใน พื้นที่	60 (20.3 %)	75 (25.4 %)	62 (21 %)	60 (20.3 %)	38 (12.9 %)
รวม	75 (25.4 %)	78 (26.6 %)	98 (33.2 %)	28 (9.5 %)	16 (5.3 %)

จากตารางที่ 15 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 33.2 โดยแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ประชาชนมีความตระหนักต่อการจ้างงานในท้องถิ่นมากขึ้น มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.4
2. ประชาชนมีความตระหนักต่อชุมชนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้น เช่น มีถนนลาดยางตัดผ่าน มีระดับความคิดเห็นโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.8

3. ประชาชนมีความมีความตระหนักต่อการที่สภาพแวดล้อมของชุมชนได้รับการพัฒนา โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.1

4. ประชาชนมีความตระหนักต่อการที่แหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์ มีระดับความคิดเห็น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 30.2

5. ประชาชนมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ มีความคิดเห็น โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 25.4

การที่ประชาชนมีความตระหนักต่อการที่ท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้นมากที่สุด เพราะปัจจุบันมีการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีนายทุน หรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ก็ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำ เกิดการจ้างงานมากขึ้น ไม่ต้องออกไปหางานทำนอกพื้นที่ รวมทั้งประชาชนมีความตระหนักต่อการที่แหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์มาก และความตระหนักต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของพื้นที่มากเช่นกัน เพราะแหล่งท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว เมื่อมีการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวไม่เสื่อมโทรมและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว ไม่เปลี่ยนแปลงเพราะแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่

จากการศึกษาจากการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาอื่น ๆ ที่พบในพื้นที่ ก็คือ การที่มีกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ รวมไปถึงกลุ่มวัยรุ่นนอกพื้นที่ที่เข้ามาเที่ยว และก่อเหตุทำร้ายนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืนเนื่องมาจากการดื่มสุรา ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บและยังทำให้พื้นที่มีภาพลักษณ์ในแง่ลบในสายตานักท่องเที่ยวด้วย ปัญหาต่อมาก็คือ ปัจจุบันมีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนสูง ทำให้พื้นที่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้ด้วย โดยการเข้ามาของ “กลุ่มนักลงทุน” ที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากพื้นที่ชุมชนอ่างศิลาโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยกลุ่มคนเหล่านี้จะมองแค่ผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย และปัญหาสุดท้ายที่ประชาชนตระหนักถึงก็คือ การประพฤติมิชอบในหน้าที่การงานของคนบางกลุ่มโดยชาวบ้านจะรู้ว่าคนกลุ่มไหนที่เอื้อประโยชน์แก่พรรคพวกของตนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านเพราะว่าคนกลุ่มนี้ก็เหมือนกับกลุ่มของนักลงทุนเพราะว่าที่มองแค่เพียงว่าทำอย่างไรให้ตนเองได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์ การศึกษาดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาประเด็นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี
3. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในชุมชน ต.อ่างศิลา อ.เมือง จ.ชลบุรี จำนวน 4,600 คน โดยที่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขต ต.อ่างศิลา อ.เมือง จ.ชลบุรี จำนวน 368 คน จากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ปราบกฏผลศึกษา

สรุปผลการศึกษา

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ด้านการค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับปานกลางทั้งในเรื่องของการ สืบหาและเก็บข้อมูล การศึกษาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหา การอำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการ แต่กลับมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหาน้อยที่สุด

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในระดับปานกลาง จนถึงน้อยที่สุด ซึ่งการมีส่วนร่วมในการเขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่าประชาชน

มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ทั้งการปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม การชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม การอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม, การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรม และการสนับสนุนงบประมาณ และวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ แต่การจัดหางบประมาณในการปฏิบัติงานกลับมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในด้านนี้น้อยที่สุด ทั้งการร่วมกำหนดแผนงาน หรือ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว การร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การร่วมกำหนด คัดเลือกบุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม และการตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน แต่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลางในเรื่อง การร่วมตัดสินใจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการร่วมตัดสินใจวางกฎระเบียบของกิจกรรมต่าง ๆ

ในการติดตามประเมินผลด้านการท่องเที่ยว พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นการอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการประเมินผลที่มีส่วนร่วมในระดับน้อย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ปัจจัยภายใน พบว่า ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนปานกลาง มีความตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนปานกลาง และมีความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวปานกลาง ปัจจัยภายนอก พบว่า ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวในระดับมาก มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวปานกลาง การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยวปานกลาง และการได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชนหรือผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากพอสมควร

ประชาชนต่อการท่องเที่ยว ตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และการตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยว และการได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งโดยรวมแล้วแต่ละปัจจัย พบว่า เมื่อทำการเปรียบเทียบผลรวมระหว่างปัจจัยปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

พบว่าอิทธิพลของปัจจัยภายนอกอยู่ในระดับที่ “มาก” ในขณะที่อิทธิพลของปัจจัยภายในอยู่ในระดับ “ปานกลาง”

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในชุมชน

ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาที่มีระดับความสำคัญสูง ทั้งการขาดการประสานร่วมมือกันของหน่วยงานต่าง ๆ การขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการขาดการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญมากที่สุด ทั้งการมีกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของพื้นที่ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวต่าง ๆ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ส่วนปัญหาขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนก็มีความสำคัญอยู่ในระดับที่มาก

ปัญหาเกี่ยวกับการบริการในพื้นที่ ปรากฏว่า ประชาชนเห็นว่าปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทั้งเรื่องความสะดวก ความปลอดภัยของสถานบริการ สถานที่บริการนักท่องเที่ยวไม่เพียงพอ และการบริการที่ไม่ได้มาตรฐาน แต่การขาดการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นค่อนข้างมาก

ด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ามึระดับของปัญหาอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ และปัญหาเกี่ยวกับการขจัดขยะมูลฝอย มีระดับของปัญหามากที่สุด ส่วนปัญหาขาดการปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสม และสิ่งแวดล้อม และภูมิทัศน์ถูกทำลาย มีระดับของปัญหามาก

ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นเป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง ไม่รุนแรงมากนักปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ปัญหาการเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น การขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้น ประชาชนเห็นว่ามีความสำคัญของปัญหาในระดับปานกลาง แต่ปัญหาประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ และประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นปัญหาที่มีความสำคัญมาก และมากที่สุด ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากนัก ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การวางแผนเกี่ยวกับกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และจะเห็นว่า ในส่วนของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไม่มากเท่าที่ควร เพราะการพัฒนาส่วนใหญ่จะเป็นแผนที่ทางหน่วยงานภาครัฐหรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ ประชาชนจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม หรือเสนอความคิดเห็น แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจในโครงการหรือการพัฒนาต่างๆ แสดงให้เห็นได้ว่าการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้นอาจเป็นเรื่องยากเพราะในการที่จะทำให้พื้นที่ใดเกิดการพัฒนาไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม จะต้องเป็นการริเริ่มวางแผนพัฒนาจากประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ต้องได้รับความร่วมมือและร่วมกันตัดสินใจจากส่วนรวม เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่ขบวนการนโยบายของรัฐก็เป็นส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนา แต่ท้ายที่สุดแล้วประชาชนในพื้นที่ควรเป็นตัวการสำคัญในการสร้างให้เกิดการพัฒนา เพราะสุดท้ายแล้วผู้ที่จะได้ผลประโยชน์จากการเกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็คือ ประชาชนในพื้นที่นั่นเอง

ซึ่งสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปีนี้มีลักษณะเป็นการมีส่วนร่วมที่ไม่แท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน โดยเฉพาะการเข้าร่วมในโครงการที่มีการกำหนดไว้แล้ว ซึ่งการมีส่วนร่วมที่น้อยนี้อาจเกิดจากปัญหาในเรื่องของช่องว่างระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับประชาชน ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะการส่งบุคคลเข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รวมถึงเรื่องของงบประมาณในการดำเนินการที่อาจมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะด้านการวางแผน การจัดการร่วมกัน และการสร้างความเข้าใจอันดีภายในท้องถิ่นระหว่างผู้ที่อาศัย นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ และมุ่งเน้นที่ผลประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นกับผู้อยู่อาศัยนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดยที่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ และประเมินผลดี และผลเสีย การให้ผู้อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ มีส่วนวิพากษ์แผนการท่องเที่ยว รวมถึงการศึกษาร่วมกัน ระหว่างผู้อาศัยในท้องถิ่นผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว เมื่อชุมชนได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ความรู้สึกผูกพันและหวงแหนทรัพยากรในฐานะที่เป็นเจ้าของก็จะเพิ่มพูนมากขึ้น เกิดความตระหนักในการปกป้อง

และอนุรักษ์นอกจากนี้ชุมชนยังมีความรู้สึกที่ดีกับการที่ได้รับเกียรติให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการงานต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนอาจเป็นการมีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการ ริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ ดำเนินการ แก้ปัญหา และร่วมรับประโยชน์ เป็นต้น ดังนั้นจากการมีส่วนร่วมไม่มากนักจากคนในพื้นที่ ส่งผลให้การท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องเกิดการเปลี่ยนแปลงมีการเติบโตแบบไร้ทิศทาง ขาดการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้ประกอบการกับคนในพื้นที่ ส่งผลกระทบกับวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้วิถีชีวิตรวมทั้งวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปซึ่งส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกระทบต่อความเป็นอยู่ชุมชนอย่างลึกซึ้ง

ในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การที่ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์มากกว่าปัจจัยภายใน อาจเป็นเพราะ อำเภอบึงสามพันมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นเพราะการนำเสนอของสื่อ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มีการลงทุนต่าง ๆ มากขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ ประชาชนเองก็เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทั้งรายได้ที่จะเข้ามาสู่ท้องถิ่นจากนักท่องเที่ยว หรือการลงทุนทั้งเรื่องนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะแรงจูงใจที่เกิดจากปัจจัยภายนอก ส่วนปัจจัยภายใน ที่เกิดจากความรู้สึกหรือสำนึกของคนในพื้นที่ต่อการมีส่วนร่วมนั้นจะน้อยกว่า เพราะปัจจุบันมีคนต่างพื้นที่ย้ายเข้ามาอาศัย และประกอบธุรกิจในพื้นที่จำนวนมาก ความรู้สึกจากภายในหรือปัจจัยภายใน เช่น ความตระหนักต่อปัญหา ทศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยว ที่มีต่อการมีส่วนร่วมนั้นจึงน้อย ส่วนใหญ่จะเกิดจากปัจจัยจากภายนอกมากกว่า การมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้นเพียงไม่มากนัก เพราะเกิดจากปัจจัยจากภายนอกมากกว่าภายใน ดังนั้นการที่จะเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หรือเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นนั้นต้องได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในร่วมด้วย เพราะ การที่ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการท่องเที่ยว และเห็นว่าระดับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นปัญหาที่มีความรุนแรง หรือตระหนักถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ อาจทำให้ประชาชนมีความสนใจ และต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น และเป็นปัจจัยที่เกิดจากความต้องการภายในของประชาชนเองซึ่งจะเกิดความต่อเนื่องของการมีส่วนร่วมและมีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของพื้นที่อย่างแท้จริงในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การที่ประชาชนเห็นว่ามึระดับของปัญหาในระดับปานกลางถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันมีปัญหาที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้นมากมาย และประชาชนก็เห็นว่า

เป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไข เช่นปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ที่ประชาชนเห็นว่ามีความสำคัญของปัญหามากที่สุด ทำให้เห็นได้ชัดว่า ประชาชนเห็นว่าในขณะนี้สิ่งแวดล้อมของพื้นที่กำลังถูกทำลาย และการที่เกิดปัญหาเกี่ยวกับทางด้านสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นสิ่งที่ประชาชนพบเห็นได้ง่าย ซึ่งอาจเกิดผลกระทบต่อชื่อเสียงของพื้นที่ท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนและผู้ประกอบการในพื้นที่ สร้างปัญหาต่อความเป็นอยู่ สภาพจิตใจ รวมทั้งบรรยากาศในการอยู่ร่วมกันการที่ประชาชนมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านนี้ อาจเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอีกทางหนึ่งด้วย ส่วนในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยว และสถานบริการต่าง ๆ นั้น ประชาชนเห็นว่าปัญหาเรื่องความไม่สะอาด ไม่ได้มาตรฐานของสถานที่ มีระดับความสำคัญของปัญหาอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งก็ควรมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป

จากการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาอื่น ๆ ที่พบในพื้นที่ ก็คือ การที่มีกลุ่มวัยรุ่นในพื้นที่ รวมไปถึงกลุ่มวัยรุ่นนอกพื้นที่ที่เข้ามาเที่ยว และก่อเหตุทำร้ายนักท่องเที่ยวในเวลากลางคืนเนื่องมาจากการดื่มสุรา ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บและยังทำให้พื้นที่มีภาพลักษณ์ในแง่ลบในสายตานักท่องเที่ยวด้วย ปัญหาต่อมาก็คือ ปัจจุบันมีการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนสูง ทำให้พื้นที่ได้รับผลกระทบในเรื่องนี้ด้วย โดยการเข้ามาของ “กลุ่มนักลงทุน” ที่เข้ามาหาผลประโยชน์จากพื้นที่อำเภอปายโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น โดยกลุ่มคนเหล่านี้จะมองแค่ผลประโยชน์ที่ตัวเองจะได้รับทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย และปัญหาสุดท้ายที่ประชาชนตระหนักถึงก็คือ การประพฤติมิชอบในหน้าที่การงานของคนบางกลุ่ม โดยชาวบ้านจะรู้ว่าคนกลุ่มไหนที่เอื้อประโยชน์แก่พรรคพวกของตนทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านเพราะว่าคนกลุ่มนี้ก็เหมือนกับกลุ่มของนักลงทุนเพราะว่าที่มองแค่เพียงว่าทำอย่างไรให้ตนเองได้รับผลประโยชน์มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรหาวิธีการส่งเสริมหรือสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้น โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการในการแสดงความต้องการ ริเริ่ม เสนอความคิดเห็น ร่วมประชุม ให้ข้อมูล วิเคราะห์ ตัดสินใจ และพัฒนากระบวนการ/ดำเนินการ แก้ปัญหา หรือทำประชาวิจารณ์ มีการปรึกษาหารือร่วมกัน ระหว่างผู้อาศัยในท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว ให้ได้ประโยชน์โดยเท่าเทียมกัน ไม่ใช้รับโอกาสเพียงคนกลุ่มเล็กในชุมชน

2. ควรให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และไม่กระทบต่อวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

3. ควรมีการเร่งแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน มีการประชุมวางแผนงานที่เป็นรูปธรรม โดยเน้นถึงการแสดงวัฒนธรรมของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่ที่เสื่อมโทรมและปรับปรุงสถานที่ต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยว

4. ควรมีการณรงค์ และให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ เพื่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม และไม่เป็นการทำลายสิ่งที่ดีงามของพื้นที่

5. การจัดการการท่องเที่ยวควรมีการวางแผนที่รอบคอบ มีระบบการควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ให้เกิดการพัฒนากระทบต่อสภาพแวดล้อม และพื้นที่ โดยสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพในการจัดการพัฒนาอย่างเต็มที่ และสามารถจัดเก็บรายได้เพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูการท่องเที่ยวได้ด้วยตัวเอง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงลึก โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อเป็นการสอบถามถึงความคิดเห็นที่แท้จริงของประชาชน และจะทำให้ได้แง่มุมหลาย ๆ ด้าน หรือพัฒนาการของพื้นที่นี้

2. ควรมีการสำรวจความต้องการของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และผู้ที่อาศัยในพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องของสถานที่ และการบริการเพื่อเป็นการพัฒนาระบบการท่องเที่ยวของพื้นที่ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ หรือ ทำการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ในบทบาทการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

บรรณานุกรม

- กรณีการ์ ชมดี. (2524). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสวนสาธารณะ ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). สรุปแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: กองการวางแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. (2543). แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กองการวางแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- คันฉัตร ต้นเสถียร. (2537). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาล ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2545). การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในการจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2546). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โชคดี อมรวัฒน์. (2537). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับความสำเร็จของโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง: ศึกษากรณีหมู่บ้าน อพป.อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาบริหารรัฐกิจ, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภณ.
- นรินทร์ แก้วมีศรี. (2531). วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดศึกษาในชุมชนชนบท. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการศึกษาจากระบบ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นำชัย ทนุผล. (2543). การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เบญจมาศ สวนศิลป์พงศ์. (2530). *โครงการสร้างอำนาจชุมชน: กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมกิจกรรมชุมชนแออัดทางรถไฟเขตคูสิต กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปกรณั ปรียากร. (2530). *ทฤษฎีและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปริศนา โกลละสุด. (2543). *การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ไม่เคยย้ายถิ่นและผู้เคยย้ายถิ่น*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ปรีดา ประพฤติชอบ. (2530). *บทบาทของอาสาสมัครในการส่งเสริมการเกษตร ทักษะและประสบการณ์ในการวิจัยเพื่องานพัฒนา ประสบการณ์ภาคสนาม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สักดิ์โสภณการพิมพ์.

ภราวณิช พัทฒวิเชียร. (2543). *การวางแผนตลาดการท่องเที่ยว*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มิศรา สามารต. (2543). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). *หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2544). *จัดการการท่องเที่ยวเป็นหน้าที่ของชุมชน*. *อนุสรณ์ อ.ส.ท.*, 43 (5), 13.

_____. (2545). *บทบาทและพันธกิจของชุมชน (ประชาคม) ต่องานพัฒนาการท่องเที่ยว*. *อนุสรณ์ อ.ส.ท.*, 43 (4), 18.

รุ่งทิพ ว่องปฏิการ. (2547). *การท่องเที่ยวกับการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

ลือชัย ศรีเงินยวง และผาสุก เอนกวนิช. (2526). *ยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ.

- วิจิตรา ชัยศรี. (2536). *ทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว: ศึกษาเฉพาะกรณีของจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาสังคม, คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2537). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนันทา จันทวารา. (2545). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหาดคูเคื่ออำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสน่ห์ จามริก. (2527). *นโยบาย กลวิธี การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข.
- เสรี วงศ์ไพจิตร. (2534). *จุดหักเหของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชนวนให้เกิดขบวนการนิเวศวิทยาทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- เสาวภา มีถาวรกุล. (2545). *จิตวิทยาบริการและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 1-8*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เสาวลี ทองเจิม. (2544). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน กรณีศึกษา: สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเขาพระแทว จังหวัดภูเก็ต*. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อโนทัย เพียรคงชล. (2540). *ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาบริหารการเกษตรและป่าไม้, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- อรรวรรณ พันธุ์เนตร. (2541). *การประเมินความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชน: กรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย*. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำนาจ อนันตชัย. (2527). *การระดมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: การพัฒนาชนบทสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์*. กรุงเทพฯ: วิกตอริเทอเวอร์พอยท์.

อิสยา อุลิตผล. (2542). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดแสดงของช่างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวกรณีปางช้างแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่กับศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตรจังหวัดลำปาง. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*

อุดร วงศ์ทับทิม. (2544). *ชุมชนกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม ตำบลแม่ฮี้ อำเภอป่าจ้อยจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*

Cary, L. (1976). *The Role of The Citizen in C.C. Process: Community Development: Seeking Clarity Process.* Columbia: University of Missouri Press.

Cohen, J. & Uphoff, T. (1977). *Rural Development Participation.* Ithaca: Cornell University.

WHO. (1978). *Report of the International Conference on Primary Health Care.* New York: Wiley & Sons.

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ก

ประวัติความเป็นมา และอาณาเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ประวัติความเป็นมา และอาณาเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลา

ด้วยกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่าสมควรยกฐานะท้องถื่นตำบลอ่างศิลาและตำบลบ้านปึกทั้งตำบล บางส่วนของตำบลเสม็ดและบางส่วนของตำบลห้วยกะปิ จัดตั้งเป็นสุขาภิบาลแห่งใหม่ เพื่อประโยชน์ในการทะนุบำรุงท้องถื่นให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 กระทรวงมหาดไทยจึงออกประกาศ กระทรวงมหาดไทย เรื่อง เปลี่ยนแปลงเขตสุขาภิบาลแสนสุขและจัดตั้งสุขาภิบาลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ไว้ดังต่อไปนี้

ให้ยกฐานะท้องถื่นตำบลอ่างศิลาและตำบลบ้านปึกทั้งตำบล บางส่วนของตำบลเสม็ด และบางส่วนของตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี จัดตั้งเป็นสุขาภิบาล มีชื่อว่า “สุขาภิบาลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี” สุขาภิบาลอ่างศิลาเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 9 ก ประกาศวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2542 หน้า 1 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

เทศบาลตำบลอ่างศิลาได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองอ่างศิลา ตามประกาศ กระทรวงมหาดไทย เรื่อง เปลี่ยนแปลงฐานะเทศบาลตำบลอ่างศิลา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี เป็นเทศบาลเมืองอ่างศิลา เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2554

อาณาเขตเทศบาลเมืองอ่างศิลามีอาณาเขตดังนี้

ด้านเหนือ จากหลักเขตที่ 1 เป็นเส้นเลียบริมคลองนางนอง ฝั่งตะวันออก ไปทางทิศใต้ ผ่านถนนพระยาสุรจา ถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนพระยาสุรจาปากใต้จากหลักเขตที่ เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่ตามแนวเส้นตั้งฉากกับ ศูนย์กลางทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134 ตอนเสม็ด-อ่างศิลา ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะ 200 เมตร ตรงจุดที่ห่างจากศูนย์กลางแยกที่ถนนพระยาสุรจา บรรจบกับทางหลวง จังหวัดหมายเลข 3134 ตอนเสม็ด-อ่างศิลา ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ตามแนวทางหลวง จังหวัดหมายเลข 3134 ตอนเสม็ด-อ่างศิลา ระยะ 500 เมตรจากหลักเขตที่ เป็นเส้นขนานกับ ศูนย์กลางทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134 ตอนเสม็ด-อ่าง-ศิลา ระยะ 200 เมตร ไปทางทิศ ตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี-สัตหีบ ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี-สัตหีบ ปากตะวันออกจากหลักเขตที่ 4 เป็นเส้นตั้งฉาก

กับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี - สัตหีบ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ระยะ 800 เมตร ถึงหลักเขตที่ 5

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นขนานกับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี - สัตหีบ ระยะ 800 เมตร ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ตามแนวเส้นตั้งฉากกับศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี - สัตหีบ ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ระยะ 800 เมตร ตรงจุดที่ศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี - สัตหีบ ตัดกับริมคลองบางโปรง ฝั่งตะวันออก

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ถึงหลักเขตที่ 7 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี - สัตหีบ ฝากตะวันออก ตรงจุดที่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี-สัตหีบ ตัดกับริมคลองบางโปรง ฝั่งตะวันออกจากหลักเขตที่ เป็นเส้นเดียวริมคลองบางโปรง ฝั่งตะวันออก ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ตอนชลบุรี - สัตหีบ ถนนมิตรสัมพันธ์และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3134 ตอนอ่างศิลา-เขาสามมุก ถึงหลักเขตที่ 8 ซึ่งตั้งอยู่ปากคลองบางโปรง ฝั่งตะวันออก ตรงจุดที่ปากคลองบาง-โปรง บรรจบริมฝั่งทะเล

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 8 เป็นเส้นเดียวริมฝั่งทะเล ไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออกเฉียงเหนือ จนบรรจบกับหลักเขตที่ 1

ศาสนา

ผู้นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 96 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล วัด จำนวน 5 แห่ง

ผู้นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 1 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล มัสยิด จำนวน - แห่ง

ผู้นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 3 ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล โบสถ์ จำนวน 1 แห่ง

ผู้นับถือศาสนาอื่น ร้อยละ - ของจำนวนประชากรทั้งหมดในเขตเทศบาล

วัฒนธรรม

ประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

ประเพณีวันสงกรานต์ และวันไหล เดือนเมษายน กิจกรรมโดยสังเขป กิจกรรมพิธีทำบุญตักบาตรเลี้ยงพระ สรงน้ำพระ รดน้ำคำหัวผู้สูงอายุ แข่งขันกีฬาพื้นบ้านประเภทต่าง ๆ

การแสดง และรับประทานอาหารร่วมกัน

ประเพณีกองข้าว ประมาณเดือนเมษายน กิจกรรมโดยสังเขป กิจกรรมนำอาหารคาว-หวานไปไหว้เจ้าที่เจ้าทาง ฝัไม่มีญาติ และนำมารับประทานร่วมกัน

ประเพณีตรุษจีน เดือนกุมภาพันธ์ กิจกรรมโดยสังเขป กิจกรรมถือศีลกินเจ และขบวนแห่องค์เทพเจ้า

ประเพณีวันเข้าพรรษา ประมาณเดือนกรกฎาคม กิจกรรมโดยสังเขป กิจกรรมทำบุญตักบาตร และเวียนเทียน

การศึกษา

การบริการด้านการศึกษา กองการศึกษา เทศบาลเมืองอ่างศิลา มีการบริการการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2

พุทธศักราช 2545 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง ฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2546 โดยมุ่งเน้นด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ให้กับเด็ก และเยาวชน ในเขตเทศบาลฯ และเขตใกล้เคียง

ปัจจุบันมีลักษณะเป็นชุมชนศูนย์กลางการเกษตร ให้บริการพาณิชย์การ บริการสังคม เกษตรกรรมด้านการประมง โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อคน 5,000 บาท/คน/เดือน

การเกษตรกรรม

เศรษฐกิจชุมชนเทศบาล มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการเกษตรกรรมชายฝั่งทะเล โดยจะทำการประมงเป็นส่วนใหญ่

ประวัติตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

ตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี อ่างศิลาในปัจจุบัน คนพื้นที่ดั้งเดิมเรียกกันว่า อ่างหิน สมัยรัชกาลที่ 3 ชาวตะวันตกและคนบางกอก มาพักตากอากาศกันมาก ชื่ออ่างหินก็เริ่มเปลี่ยนแปลงให้ดูเป็นสากลมากขึ้น โดยมีหลักฐานบันทึกถึงชื่อ อ่างศิลา ดังนี้

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสจังหวัดชลบุรี ได้ประทับแรมที่อ่างศิลา โดยมีลายพระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2419 พรรณนา อ่างศิลา ตอนหนึ่งว่า เรียกชื่อว่าอ่างศิลานั้น เพราะมีแผ่นดินสูงเป็นลูกเนิน มีศิลาก้อนใหญ่ ๆ เป็นศิลาดาด และเป็นสระยาวรี อยู่ 2 แห่ง ๆ หนึ่งลึก 7 สอก กว้าง 7 สอก ยาว 10 วา แห่งหนึ่งลึก 6 สอก กว้าง 1 วา 2

ศอก ยาว 7 วา เป็นที่ขังน้ำฝน น้ำฝนไม่รู้ซึมไปได้ ท่านเจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี เห็นว่าเป็นประโยชน์กับคนทั้งปวงจึงให้หลวงฤทธิศักดิ์ชลเขตร ปลัดเมือง ชลบุรี เป็นนายงานก่อสร้างเสริมปากบ่อคันน้ำ มิให้น้ำที่โสโครกกลับลงไปบ่อได้ ราษฎร ชาวบ้านและชาวเรือไปมาได้อาศัยใช้น้ำฝนในอ่างศิลานั้น บางปีถ้าฝนตกมาก ถ้าใช้น้ำแต่ ลำพังชาวบ้านก็ได้ใช้น้ำทั้งสองแห่งและบ่ออื่น ๆ บ้างพอตลอดปีไปได้ บางปีฝนน้อย ราษฎรได้อาศัยใช้แต่เพียง 5 เดือน 6 เดือน ก็พอหมดน้ำในอ่างศิลาแต่น้ำในบ่อแห่งอื่น ๆ ที่ ราษฎรขุดขังน้ำฝนไว้ใช้นั้น มีอยู่หลายแห่งหลายตำบล ถึงน้ำในอ่างศิลา สองตำบลนี้แห้งไปหมดแล้วราษฎรก็ใช้น้ำบ่อแห่งอื่น ๆ ได้จึงได้เรียกว่า บ้านอ่างศิลามาจนถึงทุกวันนี้

ตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ได้แบ่งออกเป็น 4 โซน ประกอบด้วย

โซนที่ 1 เข้าวัดอ่างศิลา ชมความมหัศจรรย์วัด 2 โบสถ์ วัดเก่าแก่ที่มีอายุกว่า 309 ปี ชมแหล่งประวัติศาสตร์ศิลปกรรมท้องถิ่น ภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยรัชกาลที่ 3 ที่ใช้เทคนิคการตัดเส้นที่ดีและสวนที่สุดในประเทศไทย มณฑปและรอยพระพุทธรบาท เจดีย์เก่าสมัยอยุธยาตอนปลาย นมัสการหลวงพ่อกิน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวอ่างศิลา วิหารท่านเจ้าคุณ พระ วิสุทธีสมาจาร

โซนที่ 2 บริเวณพระตำหนักมหาราช ท่านจะได้ชมพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ ฯ

นิทรรศการภาพเก่าเล่าขาน ชมตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ศาลเจ้าปูนเผ่าง และศาลเจ้าปูนแต่ม่า เลือกซื้อสินค้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์แปรรูป อาหารสำเร็จรูป อาหารและขนมไทย อาหารทะเล สด

โซนที่ 3 ชมตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ศาลเจ้าปูนเผ่าง และศาลเจ้าปูนแต่ม่า เลือกซื้อสินค้าพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์แปรรูป อาหารสำเร็จรูป อาหารและขนมไทย อาหารทะเล สด

โซนที่ 4 ชมศูนย์การเรียนรู้ทางธรรมชาติ ชมวังค้างคาว ฟาร์มหอยบนสะพานที่ทอดยาวไปในทะเลกว่า 10 กิโลเมตร

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง
การมีส่วนร่วมของชุมชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี

เอกสารชุดนี้เป็นแบบสอบถามเพื่อทำวิจัยการค้นคว้าหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึงการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นภายใต้ขีดความสามารถของธรรมชาติที่จะรองรับได้และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนชนบทธรรมเนียมประเพณีที่มีต่อกระบวนการท่องเที่ยวอีกทั้งประชาชนทุกส่วนทั้งผู้ประกอบการและคนในท้องถิ่นต้องได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคกันรวมถึงมีการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทางด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศของท้องถิ่นนั้นไว้ได้

จึงขอความร่วมมือจากท่านให้ข้อมูลและความเห็นตามแบบสอบถามนี้การตอบคำถามในครั้งนี้จะถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงวิชาการเท่านั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริงและตามความรู้สึกนึกคิดของท่านเองหวังว่าคงจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีและขอขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 8 หน้าโดยแบ่งเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน_ ที่ตรงกับความเป็นจริงหรือตรงกับตัวของท่าน

1. เพศ

1.ชาย 2. หญิง

2. ปัจจุบันผู้ตอบแบบสอบถามอายุเท่าใด

1.ต่ำกว่า 20 ปี 4. 41 – 50 ปี
 2. 21 – 30 ปี 5. 51 – 60 ปี
 3. 31 – 40 ปี 6. มากกว่า 60 ปี

3. การศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามระดับใด

1.ประถมศึกษา 3. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า
 2.มัธยมศึกษา 4. ปริญญาตรีหรือสูงกว่า

4. อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้ประกอบการ 2. ไม่ใช่ผู้ประกอบการ
 1.1 ที่พัก 2.1 เกษตรกร
 1.2 ร้านอาหาร 2.2 รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ
 1.3 ร้านค้า 2.3 รับจ้างทั่วไป
 1.4 รถเช่า 2.4 บริษัทเอกชน
 1.5 อื่นๆระบุ..... 2.5 อื่นๆระบุ.....

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ต่ำกว่า 3,000 บาท 4. 8,001-10,000 บาท
 2. 3,001-6,000 บาท 5. 10,001-15,000 บาท
 3. 6,001-8,000 บาท 6. มากกว่า 15,000 บาท

6. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. หัวหน้าครัวเรือน 4. ผู้ประกอบการร้านค้า
 2. ตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน 5. อื่นๆระบุ.....

7. ท่านมีตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบทางสังคมในชุมชนของท่านหรือไม่

1. ไม่มี 2. มีระบุ

8. ภูมิฐานะของท่าน

- ___ 1. ท่านเป็นคนในพื้นที่
- ___ 2. ท่านเป็นคนต่างพื้นที่ระบอบอำเภอ.....จังหวัด.....

**ตอนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

	ข้อมูล	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ท่านมีทัศนคติต่อการท่องเที่ยวอย่างไรในระดับใดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	1.1 สภาพแวดล้อมในพื้นที่จะถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว					
	1.2 ประชาชนในชุมชนได้รับความรู้และวิทยาการใหม่ๆจากการท่องเที่ยว					
	1.3 พื้นที่จะได้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากขึ้น					
	1.4 ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มขึ้น					
	1.5 ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่เปลี่ยนไป					
2	ท่านตระหนักถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมจากการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับใดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	2.1 ท้องถิ่นมีการจ้างงานมากขึ้น					
	2.2 ชุมชนท้องถิ่นได้รับการพัฒนาให้เจริญขึ้นเช่นมีถนนลาดยางตัดผ่าน					
	2.3 สภาพแวดล้อมของชุมชนได้รับการพัฒนา					
	2.4 แหล่งท่องเที่ยวได้รับการอนุรักษ์					
	2.5 มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของพื้นที่ไม่ให้เปลี่ยนแปลง					

ข้อมูล		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
3	ท่านตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างไรในระดับใด					
	3.1 ท่านได้รับรู้ถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่					
	3.2 ท่านได้เห็นสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย					
	3.3 มีการร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาการถูกทำลายของแหล่งท่องเที่ยว					
	3.4 มีการรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พื้นที่ที่ท่องเที่ยว					
4	ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยวอย่างไรระดับใดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	4.1 การจัดนิทรรศการ					
	4.2 ได้รับการแจกนิเทศสารสิ่งพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว					
	4.3 มีการฝึกอบรมประชุมสัมมนาให้ความรู้					
	4.4 จากการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆดังนี้ 1) ระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน 2) วิทยุ 3) โทรทัศน์					
4.5 จากการเผยแพร่จากกลุ่มบุคคลที่สังกัดหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว						
5	ท่านคิดว่าแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเป็นอย่างไรและระดับใดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	5.1 การได้รับค่าตอบแทนจากการท่องเที่ยวในรูปของตัวเงิน					
	5.2 การทำให้ประชากรในท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น					
	5.3 ได้รับความสนใจจากนักลงทุนเข้ามาประกอบธุรกิจมากขึ้น					
	5.4 เศรษฐกิจของชุมชนได้รับการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น					
	5.5 ประชาชนมีความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตที่ดีกว่าเดิม					
6	ท่านได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยวอย่างไรในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	6.1 ด้านงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยว					
	6.2 ด้านบุคลากร 1) การส่งบุคลากรเข้าร่วมปฏิบัติ 2) การส่งบุคลากรมาฝึกอบรมให้ความรู้					
	6.3 ด้านการเข้าถึงเช่นการสร้างถนนปรับปรุงทางเป็นดิน					
	6.4 ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว					
	6.5 ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว					

ข้อมูล		ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
7	ท่านได้รับการชักชวนจากบุคคลหรือหน่วยงานใดในภาครัฐภาคเอกชน หรือผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	7.1 ได้รับการชักชวนจากกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือคณะกรรมการของพื้นที่					
	7.2 องค์กรบริหารส่วนตำบล					
	7.3 สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย					
	7.4 ข้าราชการเช่นพัฒนากร เป็นต้น					
	7.5 องค์กรอิสระทางการท่องเที่ยวเช่นสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว เป็นต้น					

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย/ ลงในช่องเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของท่าน ดังนี้

5	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง	เคยมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ข้อมูล		ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
1	ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในระดับใดบ้าง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	1.1 การสำรวจและเก็บข้อมูล					
	1.2 ศึกษาสาเหตุของปัญหา					
	1.3 วิเคราะห์ปัญหาและกำหนดประเด็นปัญหาขึ้น					
	1.4 อำนวยความสะดวกในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้น					
	1.5 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการค้นหาปัญหา					
	1.6 ร่วมประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการ					

ข้อมูล		ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
2	ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระดับใดบ้าง ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	2.1 ร่วมวางกฎระเบียบของแต่ละกิจกรรม					
	2.2 อำนวยความสะดวกในการวางแผนกิจกรรมต่างๆ					
	2.3 สนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการวางแผน					
	2.4 แสดงความคิดเห็นในการวางแผน					
	2.5 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวางแผน					
	2.6 เขียนและจัดทำแผนกิจกรรมต่างๆ					
3	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ระดับใดในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	3.1 ปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม					
	3.2 ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม					
	3.3 อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม					
	3.4 ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม					
3	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ระดับใด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี					
	3.1 ปฏิบัติตามแผนหรือกิจกรรม					
	3.2 ชักชวนผู้อื่นให้เข้าร่วมกิจกรรม					
	3.3 อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจกรรม					
	3.4 ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม					
	3.5 ให้การสนับสนุนงบประมาณวัสดุหรืออุปกรณ์ต่างๆ					
	3.6 จัดหางบประมาณในการปฏิบัติงาน					
4	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนใน ระดับใด					
	4.1 ร่วมตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น					
	4.2 ร่วมกำหนดแผนงานหรือโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว					
	4.3 ร่วมเลือกกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว					
	4.4 ร่วมกำหนดคัดเลือกบุคลากรในการปฏิบัติกิจกรรม					
	4.5 ร่วมตัดสินใจวางกฎระเบียบของกิจกรรมต่างๆ					
	4.6 ตัดสินใจในการสรุปผลการดำเนินงาน					

ข้อมูล		ระดับการมีส่วนร่วม				
		5	4	3	2	1
5	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลด้านการท่องเที่ยวในระดับใด ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก้าอ่างศิลา 133 ปี					
	5.1 ร่วมประเมินผลกิจกรรม					
	5.2 ติดตามและหาแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน					
	5.3 การประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนในรอบปีที่ผ่านมา					
	5.4 วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน					
	5.5 อำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการประเมินผล					
	5.6 ควบคุมกฎเกณฑ์และมาตรการด้านการท่องเที่ยว					

ปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เกิพบในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายสุนทรวิทย์ เสนาควงค์
วัน เดือน ปีเกิด	4 มิถุนายน 2529
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	682/3 ต.บ้านโจด อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2553-2554	นักออกแบบ
	บริษัท ศิริ ศรีเอทีพี จำกัด
พ.ศ. 2554- ปัจจุบัน	นักออกแบบ
	บริษัท กิงพาวเวอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548-2552	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต (นิเทศศิลป์)
	มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2553-2555	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์การเมืองและ การบริหารจัดการ) มหาวิทยาลัยบูรพา